

London. A Jewish Agency londoni irodája erősen cáfolja azokat a híreket, amelyek szerint az angol kormány a jövőben nem engedélyez palesztinai bevándorlási engedélyeket német zsidó menekültek részére. A Jewish Agency értesülése szerint a kormány csak azokat a német zsidókat tekinti ellenséges állam alattvalóknak, akik mind a mai napig Németország területén tartózkodnak. Azok azonban, akik az ország határain kívül élnek, továbbra is minden korlátozás nélkül megkaphatják bevándorlási engedélyüket, ha sor kerül rájuk. — Londonban bizottság alakult, amelynek célja megszervezni a nyomorban szenvedő kárpátaljai zsidóság segélyezését. A bizottság tagjai Sir Montague Burton, Neville Laski, Charles de Rothschild asszony, Josia Wedgwood ezredes, íferz (frábi) és más személyiségek. A bizottság főleg a kárpátaljai zsidóság palesztinai, délamerikai, afrikai kivándorlásával fog foglalkozni. A bizottság felvesszi az érdekezést a gyarmatiügyi minisztériummal és a brit dominiumok kormányával. A segélyző akció élén Wedgwood ezredes áll, aki személyesen tanácsadta a kárpátaljai zsidóság helyzetét.

Prága. — Pankrac börtön zsidó foglyait egy drezdai önkéntes gyűjtőábrába szállították. A zsidó letartóztatottak túlnyomó része a Szudetvidékről származik. Ezt az intézkedést az összes cseh- és morvaországi zsidók kiűzése egyik előkészítő lépésének tekintik. — A Szudetvidékről jelentik, hogy az ottlakó németek nem hajlandók megvásárolni a zsidók által lefoglalt ingatlanokat, mert nem hisznek a náci-rezsim tartósságában és félnek pénzüket zsidó vagyonyokba befektetni.

Róma. — Rómái jelentés szerint a Dél-Amerika felé haladó „Oratio” ösztön, amely a nyílt tengeren lángborotul és elpusztult, 47 zsidó utas, köztük számos zsidó menekült tartózkodott. A menekültek közül nyolcan Németországból és egy Csehszlovákiából származtak. Ezeket egy francia hadihajó mentette meg, a többieket olasz gőzösek szállították vissza Olaszországba. — Paul van Zeland volt belga miniszterelnök és a nemzetközi menekültügyi bizottság pénzügyi szervek igazgatója, az előző híradásokkal ellentétben, nem tartózkodott az Oratio fedélzetén. Van Zeland va'óban az Oratioval akart Barcelonától Sandamingobá és Uruguayba utazni, ám az utolsó pillanatok bizonyos elfoglaltságai miatt kénytelen volt utazását elhalasztani.

Jeruzsálem. — A délamerikai rabbik szövetségének és a Mizrahi vallásos cionista szervezet megújítására rövidesen mizrachista delegáció utazik a Jeruzsálemi központ nevében Dél-Amerikába. A delegációt rabbi Mel Berlin vezeti s ott nagyszabású akcióit indít be a palesztinai Mizrahi-alap javára.

Haifa. — Haifa több körzetében a rendőrség nagyszabású razziát tartott, amelynek során 17 tartózkodási engedéllyel nem rendelkező arabot tartóztattak le. A letartóztatott arabok Szíriából, Transzjordániából és Egyiptomból származnak.

Nürnberg. — Julius Streicher Nürnberg című lapja követeli, hogy a sárga foltot terjeszték ki az összes Németországban és németek által elfoglalt területeken élő zsidókra. A Streicher követeli azt is, hogy az összes zsidókat zárják gettókba.

Basel. — A Jewish Agency kívül most a zsidó vilákkongresszus is résztvevőit intézett a svájci kormányhoz Giuseppe Motta, volt svájci köztársasági elnök halála alkalmából. A távirat kiemelt, hogy Motta egyike volt a kisebbségi jogok védőinek és a Népszövetség ülésein mindenkor sikeresen állt értelem.

Vilna. — Sztaszis vilnai polgármester közölte a sajtó képviselőivel a vilnai új városvezetést összeállításáról, amelyben alpolgármesteri minőségben egy zsidó és egy lengyel is helyet kaphat. A polgármester kijelentette, hogy kész barátságosan együttműködni az összes hűségese kisebbségekkel.

New-York. — Dr. Weikovsky kezdeményezésére newyorki tudósok pártján feláll bizottságot létesítettek, amelynek célja, hogy Jeruzsálemben nemzetközi tudományos akadémiát alapítsanak. Az akadémia gyűléspontja lenne a németek által elfoglalt orszégekkel elűzött zsidó tudósoknak. A bizottság tagjai között vannak Albert Einstein és prof. Dosz világhírű zsidó tudósok.

MEGJELENT
LEITNER ZOLTÁN
könyve:
Jaj a legyőzöttnek!

Megrendelhető a „Népünk”
kiadóhivatalában

— **Nathania kolónián uccát neveztek el Niemióver grandrabbról.** A romániai zsidóság nagy szellemi vezérének, Niemióver dr-nak halálhíre nagy megdöbbenést és részvétet keltett Palesztinában is. 1938-ban, mikor személyesen látogatta meg Palesztinát, felkereste a Nathania-kolóniát és ott Ben Ami polgármester fogadta, aki Romániából származott el. Most, hogy a grand-rabbi elhalálozott, Nathania város tanácsa egyik ülésén kegyeletes szavakkal parentálta el az elhunytat és azt javasolta, hogy Nathania egyik uccáját nevezzék el az elhunytól. A javaslatot egyhangú lelkesedéssel fogadta el a városi tanács és azt a Niemióver nevével viseli a város egyik legszebb uccája.

— **EGY NAGYVÁRADI EGYETEMI HALLGATÓNO KIVÁNTATÉSE.** Lapunk legutóbbi számában közöltük, hogy a kolozsvári egyetem vegyszereti fakultásán egy barmadéves egyetemi hallgatót kapták az Olélsége állá tésített alapítvány ezévi nagydíját. Számos érdeklődővel közöltük, hogy a kitüntetett urilány a nagyváradi *Sonnenwirth* Magda (Matyó), aki szorgalmával valóban követésremelő, buzgó példát szolgáltatott a zsidó diákoknak, hogy miképpen kell tanulniuk a mai súlyos időkben.

— **A frontszolgálat nem áll ellentétben a zsidó vallásszabályokkal.** Angliában törvényszék működik, amely azokon a gyűjelt tárgyalja, akik lelkiismereti okokra hivatkozva, visszautasítják a frontszolgálatot. A napokban két zsidó állott a glasgowi törvényszék előtt. A két vádlott azt állította, hogy a zsidó vallás tiltja a frontszolgálatot. A bíróság kihallgatva I. K. Cosgrove lelkészt, aki szakértői minőségében kijelentette, hogy a zsidó vallás nem tiltja a frontszolgálatot és ilyen természetű lelkiismereti okokra való hivatkozással senki nem kaphat felmentést katonai kötelezettségének teljesítése alól. Híthő zsidók, akik fejevert loznak a német támadó ellen — mondták a szakértői véleményezésében a lelkész, — nem sérül meg vallásuk törvényeit.

— **Zsidó orvosok arab városokban.** A Háboker palesztinai héber napilap közlése szerint az utóbbi időben számos, főleg Németországból származó zsidó orvos nyílt rendelőt juttatott. Az arab Ramlehen és Ludd-ban is számos német zsidó orvos folytatja az orvosi praxist. Ez a tény — írja a lap — a legbeszéde-sőbb bizonyítéka a két nép közötti kapcsolatok javulásának. A háború következménye ez.

BUN DE IMPRIMAT.
„GRAFICA”, ORADEA

5 - U - M - O - R

A NAGY PROTEKCIÓ
Két hírsoros beszélget a kávéházban:
— Ez a mázlista Grünstein milyen egy remek protektor! szerzett magának.
— Valami magasállású urat?
— Még annál is többet, egy hajóskapitányt.

BIZONYÍTÉKOK
A tanító azt mondja a nebulónak:
— Mondj nekem három bizonyítékot arra, hogy a föld gömbölyű.
A fiú így felel:
1. Benne van a földrejekönyvben. 2. A tanító ur is mondta. 3. Az apától is hallottam.

BÓKEZÓ AJÁNDÉK
Reb Szender jón barátjához, ahol négy gyerek van.
— Na gyerekek, — mondja — ajándékot hoztam nektek, osszátok fel egymás közt testvériesen. És kivett a zsebéből egy lufiballont.

MIKOR MI LESZÜNK „AZ ÖSÖK”.
A híres és nemzeti P. közég zsidóságát megszálta a vallásnyitási gondolata, mindenki új eszmét termelt ki magából és vallásosságával igyekezett túlmenni a többi híveken. Amikor egyszer a hírköz-ségi előfőrség gyűlésezett, felállott reb Chaim Gross és indítványozta, hogy cenzurát minden-napi sabbatva ima után mondjának öt fejezet tisztelet, zsol-tárt, mert ez nagy mizvoch lenne és más hitközsé-gekben is szokásos.

Az indítványt némelyek pártolták, mások el-le-nezték és nem tudták megegyezni.

Ekkor megszólalt a nagrickintélyű reb Kive, a legfámborabb és legudósabb hívó: „Határozottan ellenzem.” A pártoló hírek nagy ámulatára ottan így magyarázta álláspontját: „Über hunderet Jahr itt még magyaros álláspontját: „Über hunderet Jahr itt még emberek legnek már úlni és megőrtéshetők, hogy valamelyik utódunk az öt zoltár-fejezet elha-gyását fogja indítványozni, mert ez nem tartozik a kötelező és amúgy is hosszú imarendhez. És mi lesz ekkor ennek a következménye? A hírköz-ségi tagok úgy, mint most, két pártra fognak szakadni és a mult tradícióhoz ragaszkodók tábora kétségbe-győző harcot folytatnak a kapitel téméért. Azt fog-ják mondani: „amit a mi atyáink, a mi őseink el-rendelték, azt nem engedjük megváltoztatni, ha éle-tünkbe kerülne is.” De nézzük csak, kik azok az ösök, akik a ütemmondást érendelték? Nemés, mi volnánk azok az atyák, akik miatt száz eztszandó muva veszekedés, testvérharc indultna?

És miközben újjaival egy-nyint rámutatott reb Kive a körülállókra, így fejezte be szavait: „nos, ha-tálatom, nézzenek körül, nézzék meg azokat az atyá-kat, azokat az ösöket, hogyan néznek ki azok?...”

Megszégyenítve ültek le a hangoskodók és el-hallgattak.

JÓ KILÁTÁSOK
Chájem megkéri a gazdag Winternitz-lány kezét az apjától, mire az öreg így szól:
— Az ajánlata igen megfizető, de szeretnénk előbb azíránt tájékozódni, hogy milyenek az ön ki-látásai?
— A lehető legjobbak, — feleli a kérés, — még három gazdag partim van kilátásában.

DREHKOPF
Reb Mayernek el kell menni hazulról, de egy tál frissen kisütött libamáj van az asztalon és fél, hogy a kutya bejön és megesszi. Elkezd morfondi-rozni:
— Az ablakot mindenesetre nyitva kell hagy-nom, különben a melegben elromlik a máj. De nem tudom, mit csináljak az ajtóval? Ha becsukom, a kutya sejténi fogja, hogy a máj miatt tettem, erta hemegy az ablakon, de ha nyitva hagyom, a kurya nem sejt semmit és nem megy be.
Erre nyitva hegyta az ajtót és mire hazajött, nem volt máj, a kutya beszélte az ajtó és meg-ette. Reb Mayer maga elé mered, megcsóválja pár-szor a fejét és azt mondja:
— Hást e Drehkopf von e Kelet!

NÉPÜNK

Director și Șefredactor: **Wasserstrom Sándor** **REVISTA EVREIASCĂ** Redactor responsabil: **Leitner Zoltán**

Az európai panoptikum vérvő zsidói

Az európai horizont nem akar tisztulni. Mintha a természet is meg akarná mutatni, hogy tud zivósan kegyetlen lenni, a tél nem enged erejéből és az egész kontinens telet tartos hidegek és hóviharak vannak. Bár lehetséges, hogy nem is kegyelenség akar ez lenni, hanem inkább a természet csodás humanizmusa. Mert érezzük jól, hogy amint kitavasodik, akkor megindul az embermészárlás a nyugati frontokon és most még élő, gondolkodó, szenvedő és boldog nyugalom után vágyó emberlátsunk lesz a halál martaléka. Ezzel a hideggel, mintha az őstermeszet áldólag óvna az embert a pusztulástól, mint az a néhány őz, amelyek egy hóviharban el-alélt kislányt caész éjszakán át testükkel melegenltek az erdő lói között, hogy meg-égyék a meglagástól. Ilyen ősz-öztönt kö-velhet a hideg európai tél is, amikor leg-alább is kitolja a nagy mészárlás kezdetét.

A zsidó világ nagyon letört és rez-zignáltan reagál már a borzalmakra is. Mindent meg lehet szokni. A borzalmak panoptikumában, a viaszbábuk rendezője bizonyára jóízűen latatozik a kaszirotól vér és szenvedősek mellett. Mintha a világ egy ilyen grand-guignol-i panoptikumban járna, ahol szadiztikus örömmel nézi a többiek szenvedését és még azt sem na-gyon bánja, ha maga is szenvedő részese lesz ennek a borzalmak házában.

Legjobb példa arra, hogy mennyire el-fátsult már a világ az európai panoptikum-mal szemben, ahol nem viaszbábok, hanem élő, szenvedő, küzdő zsidó milliók élete és halála a tél, hogy az amerikai közvéle-mény már-már alig emeli fel szavát a zsi-dóság érdekében. Mintha minden közép- és keletoeurópai rémséget „anna” már, vagy talán el sem hiszi. Elvégre éveken át fol-ton a „jai”-t hallani, még a legérzékenyebb ember fölött is fúslultá teszi. Tudjuk, — hiszen látnak statisztikákat is róla, — hogy jön a dollár Európa és tízezrek menekül-tek meg az éhhaláltól, éppen a Joint és egyéb intézmények révén. De nincsen már ezekben az akciókban lendület és ha sokat is adnak, az amerikai ötmillió főnyl zsidó-ság vagyoni viszonyához képest ez alig morzsákat jelent. Néha úgy érezzük, hogy abban is lehet keresni a hibát, hogy az amerikai zsidóság életstandardja az utóbbi huszonöt esztendőben lényegesen feljavult. Már nem özlönlött a sok proletár lengyel és orosz zsidó oda, hiszen a bevándorlást rendkívül megszigorították. Az a régi ge-neráció, amely a mult század végén és a XX. század elején kivándorolt, lassankint kiöregszik, vagy meghal. És ott áll az új „amerikai” generáció, amely nem látta a

rom évtizeddel ezelőtt. De az a néhány ezer emigráns, aki ott kikötött, lehet, hogy érdekes kuriózum, amely amúgy is elvész a csaknem tizmillióss metropolis tömegé-ben, de nem mutatja meg szemtől-szembe azt a rengeteg testi és lelki sebet, amely-től az európai zsidóság nagy része vérzik.

Az európai „panoptikum”, amelynek legvéresebb figurái a német-ösztrák, cseh és német zsidók, nem halnak oly rémesen a messzi távolban, mint gondolánk. Az Egyesült Államok zsidósága nagyon mesz-szire került tőlünk. Már csak az a gazdag „rokon”, aki unja a szegény „rokon” ál-landó siránkozását. Zavarja őket munká-jukban, kedvteléseikben, a többiekkel való asszimilációjukban. Jó zrive van, de tul sok a sírás, amit áthall. Pedig régebben ez a zsidóság volt az, amelyre büszke volt az amerikai, mert műveltebb, konzolidáltabb, „bodenständiger” volt, mint ők, az ujjon-nan bevándoroltak, akiknek minden tradi-ció nélkül kellett gyökeret eresztieni. Ame-rika zsidóságának zrive hidegebb lett, dol-lárja, — amit küld, — a nyomorhoz képest kevesebb.

Ezért kétszeresen jól esik hallani, hogy a svájci és német ösenkülték pártol-érték azon a régi, sokak által nem elégé tisztelt ősi földön Palesztinában. Nem a jeltőrekvő „fiatal” újvilág nyitotta ki ke-zét feléjük és nem arrafelé tekint végő-dással az otthonából kikergetett zsidó, ha-nem a régi „ösanva” felé, amelynek karja nem olyan izmos, mint Amerikáé, de több a szeretet benne, több a melegség, nincsen sok pénze, de van emberből zrive és ma-gához öleli szeretettel a partijára menekül-teket, mert mégis csak ő az ösanva, a mindent megbocsájító, megértő ősi föld, az igazi Erec Jisrael...

Arab zsidó hibékülés féle...

Jeruzsálem. — A legutóbbi cionista vilákkongresszuson elhatározták, hogy ki-küldenek egy bizottságot, amelynek fel-a-data az lenne, hogy egyengesse az ara-bokkal való kibékülés útját. Amikor a vi-lákkongresszus ezt a jelentős lépést elha-tározta, még folyt az arab terrorakció Pa-lesztinában. Az időközben kitört háború jelentős változást hozott a szentföldi arab és zsidó kapcsolatoknál is. Az arabok tel-hagytak eddigi terrorpolitikájukkal és passzív rezisztenciával ugyannyira, hogy ennek a korábban elhatározott lépésnek megvalósítása felé komoly további akciók szükségesek.

Jellemző a mai helyzetre, hogy G. Walsch, aki a főkörmányzó gazdasági ta-rácsadója, kihallgatáson fogadta az arab és zsidó kereskedelmi kamarák képviselőit. A megbeszélésen több, a palesztinai ipart és kereskedelmet érdeklő kérdés került napirendre. A két kereskedelmi kamara képviselői közölték Walsch-al, hogy tervet dolgoztak ki, amely szerint zsidó és arab tőkésékek közösen játékarúgyarat létesí-tenek.

Az elpusztított lengyel zsidóság hatalmas szociális és kulturális szervezetei — számokban

Bevallhatjuk mi is, de a német zsidóság még inkább, hogy nem ismertük eléggé a lengyelországi zsidóságot. Különösen a nyugati zsidóság nem ismerte fel azt a rengeteg értéket, amely bennük rejtlett. Szellemi képességeiket „raffinériának” vették, okosságukat megint más címen illeték, szegénységüket utálatosnak, szokásukat kibirhatatlannak tartották. Nem a keresztények, hanem maguk a zsidók is. „Ostjude” — mondotta a németországi zsidó és hangjában egy kis megvetés vegyült. Utálta jiddis nyelvüket, azt az enyhe gurgulázást, amivel beszéltek és magát lelsőbbrendű embernek tartotta.

Sajnos keserves ébredése volt a németországi zsidónak, amikor ráeszmélt arra, hogy páriáiban és kegyetlenebb sors jutott osztályrészül, mint a cári idők legszomorúbb korszakában, a legostjudebb Ostjude-nak.

Valljuk be, hogy erre mifelénk is akadtak elég sokan már, akik a „kaftános”-okról beszéltek, holott a három és félmillió főnyi lengyelországi zsidóság nem állott csupa „kaftános”-ból (akik különben leginkább fenntartói a zsidóságnak), hanem legalább annyi és olyan műnőségű intellektuel is volt közöttük, mint erre mifelénk. Csak többen voltak és nagyobb volt közöttük a szegénység. Nagy volt a verseny és egészen sajátos néprajzi viszonyok között éltek. Ne felejtjük, az is sokat számít, hogy milyen a befogadó nép és a lengyel maga sem állott a műveltség és civilizáció magas fokán. Emlékezzünk jól, hogy például a budapesti zsidó sajtó is milyen megvetéssel irt mindég a „galiciakiról”, akik „beszivárognak”. Pedig nem is szivárogtak, csak a régi békevilágban jöttek egy kissé „snorolni”, ahogy a tót nyelven is lejtettek nyáron aratni az Alföldre, vagy eladni a turlyákat és a többi háziipari cikket. A galíciai zsidó nem hozott mást, mint egy „Jicuesbrief”-et, hogy ennek és ennek a híres caddiknak hányadik leszármazottja és bekopogott a zsidó házakba. De több bűnök nem is volt.

MIT VESZTETT A LENGYEL ZSIDÓSÁG?

Most, hogy a német-lengyel háború egy soha nem hitt tömegkatasztrófát zúdított a lengyel zsidóságra, csak most eszmél fel a zsidóvilág, hogy mit is veszített el az a nagy népi tömeg. Egy megbízható hírforrásunk szerint elant mi is közöljük, hogy mivel is rendelkezett ez a „polnis” zsidóság. Nem tudunk egyebet mondani, ami rájuk nézve nem nagy dicséret és nekünk sem nagy sértés, hogy — tanulhatunk tőlük. Elmelettünk volna tanulni organizációját és sok egyebet, mert akkor nem is volnánk oly nagyra a mi intézményeinkkel. Alantí statisztikából az is kiderül, hogy ezek a lengyel zsidók nem laktak mind apró faházikókban, mint ahogy a zsidó operettek limonádéja elírja, hanem alkottak olyan közösségi intézményeket, hogy most tízszeresen kell fájjon a szívünk, hogy mindez összeomlott.

Ime néhány érdekes és nem unalmas adat: 900 hitközség működött Lengyelország területén, amelynek nagyrésztében elég demokratikus választójeog alapján választották meg a vezetőjeit. Összesen 40 millió zloty költségvetéssel dolgoztak, ami leiben

2 milliárd összegnek felelt meg annakidején. A 900 hitközség közül 300-nak elsőrangú szociális és konstruktív intézményei voltak.

A lengyel kormány kilenc iskola-központnak adott koncessziót, amely szerint bármilyen iskolát létesíthetnek. Ez az iskolahálózat 1500 (nem tévedés: ezeröttszáz) iskola felett rendelkezett, amelyekben 180 ezer gyermek tanult és 50 millió zloty költöttek iskolákra, tehát két és félmilliárd lelt. Ennyi volt az összes iskolák büdzséje.

A legnagyobb iskolarendszert, az úgynevezett „Tarbut” tartotta fenn ennek egy-magában 270 iskolája volt, amelyben 45 ezer gyermek tanult és 3 millió zloty büdzsével dolgozott, tehát 150 millió lejelt. A „Cicho” nevű szervezet 170 jiddis iskolát tartott fenn, amelyben 17.000 gyermek nyert oktatást.

Az ICA és az ORT, meg az ottani különleges és csak az országban ismert Wozet és Centos 12.000 gyermeket oktatott különleges kiképzéssel. Ezek szakiskolákat tartottak fenn. Kereskedelmiket, ipariskolákat.

MILYEN GAZDASÁGI SEGÉLYSZERVEK LÉTEZTEK?

Csak egyetlen egy számot említünk: 700 kooperatíva társaság létezett, melynek 150.000 tagja volt. (Ez ezekre mondják, hogy nem tudnak organizálni?) Ezeket a Foudation és a Joint támogatta és ösztötkéjük 50 millió zloty volt, azaz két és félmilliárd lei.

Cekawa gazdasági segítséget adott. Különösen érdeklődésre tarthat számot Erdélyben az a szervezet, amely ott mondhatni tökéletesen kiépült.

Ezek a Cemilut Cheszed kasszák voltak, azaz azok a kölcsönadó szervek, amelyek kamat és költségmentesen voltak segítségére a kisexistenciáknak. 800 Gemilut Cheszed-pénztár működött a régi lengyel területen. Létezett egy központja és nem volt olyan zsidólakta helység, ahol ne lett volna egy fiókja.

Még egy szám! Ez mindent megmagyaráz. Ezek a kamatmentes kölcsönök 200.000 zsidó család existenciáját segítették elő, akik különben elesetek volna a nagy gazdasági küzdelemben. Az ezekhez szükséges forgatókét 60 százalékban az ottani zsidók, 40 százalékát a nagy amerikai segélyszervek nyújtották.

JÖTÉKONYSÁGI INTÉZMÉNYEK

Az elhagyott árva és segélyreszoruló gyermekek segítésére hatalmas szövet létesítettek. Hét központja volt a nagy vidéki városokban, amely több, mint 20.000 gyermektől gondoskodott. Felügyeletet gyakorolt állandán 50.000 gyermek felett. És most még számok: 83 árvaház, 55 gyermekotthon, 44 napközi otthon, 21 szakiskola, 3 csecsemőnevelő intézet, azonkívül számos gyermek-klubok, ifjúsági nevelő in-

Divat- és gyógycipészet

Kofin István
Oradea, Parcul Traian 1.

lézmények, különleges konyhák. Es végül kimondott szakiskolák, ahol 7000 gyermek nyert kiképzést hatvan különféle szakmában, hogy azután a maguk lábán is megálljanak.

Nem unalmas számok ezek, mert ki hitte volna például, hogy ötven tehetségkutató intézetet tartott fenn a lengyel zsidóság, ami nálunk nem is létezik egyetlen egy sem. Ebben tanulmányozták a gyermekek jellemét, rátermettségét, hogy milyen pályára alkalmasak. Transponáljuk át az erdélyi viszonyokra, akkor meglátjuk, hogy a tízezer kisebb erdélyi zsidóságnak legalább öt ilyen intézményre kellene birtani és nincsen egyetlen egy sem. És ott létezett 170 nyári üdülőhely a gyermeki részére, ebben az arányban 17 kellene legyen Erdélyben és van az egyetlen nagy nehézségek által fenntartott Tihuca.

Igaz, hogy 51.000 fizető támogatója volt ennek a szervnek és száz ingatlannal (ház, birtok, föld, stb.) rendelkezett és 6 millió zloty büdzsével dolgozott.

*

Sajnos, ez a nagy mű jórészt elpusztult most a nagy földindulásban. De okulásul közzétük le ezeket az adatokat, melynek főcélja, hogy ne nézzük le a „polisiakat”, akik úgy látszik, csendben jobbat és többet tudnak alkotni, mint erre mifelénk, akik oly nagyra vagyunk az intézményeinkkel.

Külön fájdalom számunkra, hogy ez a hatalmas organizáció romokban hever a német polgári és katonai igazgatás szigorúsága és kérelhetetlensége alatt. De hitelj hiszünk, hogy fel fog támadni romjából ez a mindig nagy vitalátni mutató lengyel zsidóság.

CITROM LÁSZLÓ JUBILEUMA.

Egy erdélyiszerte ismert bankigazgatót ünnepelet a napokban egész Európában ismert bankja és vele együtt Erdély társadalmá is. Citrom László, a Magyar Általános Hitelbank brassói fiókjának főnöke ünnepelte huszonöt éves szolgálati jubileumát. Mint iskolából kikerült ifju minden protekció nélkül ült le a Hitelbank egyik asztalához és ahogy az évek teltek, mindinkább felfelé ivelt karrierje. Ma — dacára aránylag fiatalságának — már negyed századot tud felmutatni, mint a bank szakma egyik ismeri kapacitása. Az arany birodalmában ezüst-jubileumhoz érkezett Citrom László, de nem ez teszi szükségessé, hogy megemlékezzünk róla. Hanem azért, mert mindenkor minden zsidó úgynek lelkes, önzetlen istápolója volt és az ma is. Tiszta zsidó szív és akarás jellemzi magánéletében, mindig segít az elesetteken és bár a Pénz panja, mégis a humánum él szívében. Ezért köszönti őt szeretettel jubileuma alkalmából Erdély egész zsidó társadalmá is.

Legújabb külföldi modellek

Fővárosi izlés
Pontos kiszolgálás

DEUTSCH N Női divat-szalokban
Oradea, Avram Jancu u. 3. I. em.

Százezer zsidó

Sandomingóban

Néhány évvel ezelőtt számos cikket írtunk arról, hogy Trujillo, a san-domingói köztársaság elnöke, milyen kalandor és mennyire kalandos mindaz, amit a zsidóságnak odaváló telepítésével kapcsolatosan írnak, vagy reklámoznak a világ lapjain.

Most azonban sokkal komolyabbá vált az ügy, mint gondoltuk. Annak idején azt írtuk Trujillóról, az akkori elnökről, hogy kalandvágyból akarja a zsidókat odatelepíteni, hogy legyenek clyanok, akiket ki lehet szilpoizni. Most azonban, hogy az amerikai Agrojoint írta alá január 31-én a szerződést, meg az Egyesült Államok külügyminiszterüma menekülügyi departementjének elnöke, Robert Pell írták alá, meg Linder, a Coordination Foundation képviselője, az már nem lehet „kaland”, hanem komoly ügy, amelyet nem is lehet közlegyintéssel elintézni.

San Domingo százezer zsidót hajlandó befogadni. S hogy mennyire komoly az ügy, Trujillo volt köztársasági elnök 24.000 acre saját földjét adta át, hogy az első települések ott történjenek. Nem hiánéknak, hogy az Egyesült Államok hozzáadnak névüket egy kalandos ügyhez, még mint „tanuk” sem. Inkább erkölcsli zsirót jelent ez, amely megnyugtatja majd a zsidókat, akik odakényszerülnek, hogy nem esnek majd kalandorok hálójába. Mindezenre olyan időket élünk, hogyha minden jóratorál, akkor is szükség lehet egy ilyen san-domingói telepítésre. Aminthogy az amerikai kormány az Alas-

Perlodont

FEHÉRITI A FOGAKAT ÉS ILLATOSITJA A SZÁJAT

ka-tervet sem ejtette el, hanem komolyan tanulmányozza. A külügyi hivatal erővonatkozólag is rövidesen alapos elabóratumot készít a kongresszus bevándorlási bizottságának. Bevalljuk, nekünk „kedvenc eszménk”, hogy csak Palesztina jöhessen tekintetbe, mert a többi mind kétséges siterü vállalkozás lehet. Mi még mindég ezt propagáljuk és fogjuk mindég, de ha komolyan szóba jöhet San Domingo a sok százezer menekültnek, akkor várjuk be, hogy miré is fejlődhet ez a terv...

Vallása? — Római katolikus

Etnikai származása? — Zsidó

A buharesti törvényszéken megkezdtek a Max Ausschnitt-per tárgyalását. Bannühei nem érdekel az, hogy a bíróság által feltett utolsó kérdésre, hogy milyen anyagi helyzetben van, a vádlott azt felelte, hogy itt az országban 200 millió lei vagyona van, külföldön pedig 80.000 tonja, ami szintén körülbelül 200 millió leinek felel meg; egyszóval ha mindent egybeveszünk, az összes „limlombok”, akkor kb. félmilliárd leire rug vagyona. Nem mondjuk a német vas-krézus, a színárja és korában erősen nemzetiszocialista Fritz Thyssen-nek több vagyona volt. De a német kormány ezt elkorizálta. Okát nem tudhatjuk, de az bizonyos, hogy a 300.000 munkással dolgozó német nehézipari vállalat hatalmas munkát végzett a békebeli és háborúban lévő Németországban. De most, hogy Thyssen Svajcban „üdü”, a német biroda-

lom „sajat rezsijére” folytatja a nagyipari üzem munkáját.

Mondjuk és ahoz is tartjuk magunkat, hogy Max Ausschnitt vagyoni viszonya nem érdekel bennünket. Még a per tárgyhöz sem szólnak. Ha büns, itéljék el, ha ártatlan, mentseék fel. Bizuk ezt a bíróságra. Amihez mégis van közünk az két másik kérdés, amit a bíróság feltett Ausschnittnak.

— Vallása? — kérdezte a bíróság elnöke.

— Római katolikus. — hangzott a válasz.

— Etnikai származása? — hangzott az újabb kérdés.

— Zsidó! — mondotta Ausschnitt.

Helyben vagyunk. Tehát disztinálhatunk. Lehet valaki római katolikus vallású — és mégis zsidó. Mi már régen ezt valljuk és az ősi zsidó feltételek szerint senkisé nem „nem zsidó” lenni, még ha más vallás ritusát viszi is fel. Mi csak helyeseljük a bíróság álláspontját, amikor kétféle választja a vallást és az etnikai származást. Természetesen helyes és igazságos az, ami a való helyzetet hi kell fejezze, hogy a bíróság előtt és a bíróságon kívül is, akkor ezeknek látni kell kell, hogy akármiképpen is akartok szabadulni attól a „nyügg”-től, amelyet zsidóságnak ismertek, mégis a sorsdöntő pillanatokban ott állnak mögöttük, a „rég” emlékek” az el nem tagadható származás és ifjuság: a zsidó mivoltuk. A milliárdos Max Ausschnitt bizonyára őszirle vallomást fog tenni, különösen ha a bíróság olyan finom disztinckcióval fogja feltenni a kérdéseket, mint a vallást és az etnikai származást illetőleg.

Salom Asch:

Az elveszett fiu

Élt valahol messze, egy kicsiny kis városban egy szabó. Ez a szabó szegény volt és csendben élt feleségével. Hogy öregedtek, mindög fáradtabbak lettek s egy nagy bánatuk is volt: nem volt gyermekük. Nem volt, aki ha meghalnak, elmondja felelték a kaddist. Illetőleg ha egyáltalán nem lett volna soha gyermekük, nem is szomorkodniak volna annyira. De volt egy fiuk, aki már nyolcéves volt és Avrohomnek hívték. A chederbe járt, együtt járt a többi gyermekekkel, a rabbija gyakran dicsérgette. Egy napon azonban — bekövetkezett a nagy tragédia.

Eppen befejezte ebédjét a gyermek és készült arra, hogy elmenjen az iskolába, már az uzsonnját is elkészítették, amikor hirtelen eljött az ajtó és két magas, feketeesszakállas zsidó lépett a szabóba. Fekete kalapjuk volt, fekete a kabátjuk és meggyűtük egy katona állott fegyveresen. A zsidók megragadták az ifjú gyermeket, aki az anyja kiténye mögé bujt. Az anyja minden erejével harcolt, meg akarta menteni gyermekét. Rugott, harapott, verekedett a két erős zsidóval, de ezek a nagy behemot emberek erősebbnek bizonyultak az asszonynál. Elvették a gyermeket. A kisfiu összekulcsolta kezét és kegyelemért könyörgött. Az anyja is könyörgésre fogta a dolgot, de az ajtó bezárult és a gyermek elűnt a férfikkal.

Mi történt a gyermekkel? Sem az apja, sem az anyja nem tudta, hogy mit lett a fiukkal. Senki emberfia nem sejtette, hogy mi történt vele. És ha a szülők meghalnak és a gyermek még életben lesz,

nem fogja tudni, hogy mikor kell mondjon utóának kaddist. Elvették a gyermeket, az egyetlen gyermeket és elvitték a katonasághoz. És ettől a naptól kezdve úgy érezték, hogy gyermekük meghalt. Sokáig és nagyon meggyászolták.

Történt egyszer, hogy pénteken, mikor a szabó a degasztott tézfát elvitte a pékhez, hogy süssön kalácsot szombatra, meglepetve látta, hogy az ucca teli van egyruhás emberekkel. Katonaság érkezett a kis városba és a tér közepén hatalmas tűz égett, ahol a katonák melegegnek. Azt is látta, hogy egy rendőr hátról-hátra megy és beszélget a katonákkal egyenként, vagy többmagukkal, mert kasztánya nem volt a kisvárosban.

A szabó felesége hirtelen meglátta az ablakon keresztül, hogy a rendőr int egy katonának: — Ebben a házában fogsz te lakni! — és az ő házukra mutatott...

A szabó és felesége egymásra néztek. Rosszu esett nekik, hogy egy idegen katona megvárja majd szombati nyugalmukat, de nem mevik szólni egy szót sem. A katona beszéltette magát és ők is hamar hozzászretek az új rendhez. A katona egy kis lát vágott szombatra, vizet hozott nekik és az öreg-asszony adott neki a szolgálatokért egy kis fehér kalácsot.

A szabócska elment a rituális fürdőbe. Addig a felesége elkápriztatta a szobát, megperitette az asztalt, feltette az ételt a tűshelyre és amikor a szabó hazajött, felvette szombati ruháját, feltette pipaszemét és elment a Bét Hamidre. Akkor az asszony meggyújtotta a gyertyákat, elmondotta a szombati imát és váta a fejét a templomból.

A katona közben ott üldögélt a sarokban és nagyokat sóhajtott. Az asszony arra gondolt, vajon mi bánata is lehet egy ilyen katonának? A katona

széleslén figyelte, mint gyűjt gyertyát az asszony, miképpen terjeszté ki kezét háromszor a gyertyák fölé, azután eltakarta arcát és emlékek rajznak fel elmélyedt gondolataiba. Úgy rónik előtte, hogy ő már látott ilyen gyertyagyújtást és minden erejével azon igyecezik, hogy visszemlékezzék. Végül megnyugszik abban, hogy valószínűleg beszélésolták már valamikor egy zsidó házában, ahol hasonlót láthatott.

A katona nézi a butorokait. Látja a két csüngővel ellátott régi falórát és mintha ezt is látta volna már valahol? De ez mégis csak Álom lehet, valószínűleg álmlában látott már hasonlót...

Azután hazajött a szabócska a templomból, „Gut sabbesz”-t köszön és elkezd énekelni a „Solám aléchem”-et... A katona tovább ül a sarokban és feszült kíváncsisággal figyeli a történeteket. Most már bizonyos abban, hogy ezt az egész hangulatot átérezte, sőt látta is valahol. A szabó vacsora közben zenszroszt énekel. Oh, ez a melódia is ismerős neki. Most már egész határozottan tudja, hogy mindent látta és átélt, de hogy hol, arra még mindig nem emlékszik.

Amikor vége volt a vacsorának, a házaspár megimádkozott. Utána bejött Sándi, a szomszédasszony és egy könyvet tart kezében, amelyből felolvassa a heiven rablóról szóló történetet. A katona is közelebb húzódik az asztalhoz. Őt is megkínálják valamivel és a szabó beszélgetni kezd vele.

— Nekem is volt valaha egy fiam, de ki tudja, hogy hol van most. Jaj, vajjon hol?...
— Milyen idős volt, amikor elment?
— Nyolc éves — válaszolta a szabó. — És az asszony könnyekkel adott nyomatékokat ferje szavainak. A katona tovább kérdezi:

Löwenstein Zsigmond

és a papok

Néhány héttel ezelőtt írtunk róla, amikor a nagyváradi társadalom oly bensőségesen ünnepelte 80-ik születésnapja alkalmából. Bankett volt, hívei elhalmozták ajándékokkal, az „örökifjú” Zsiga bácsit, aki egy darab Várad volt. A „rég” Várad, amelyet ő mindig megtagadott mert szerinte csak a mai fiatalokhoz tartoztak van lendület és a régi nemzedékek, amelynek ő volt egyik vezetője, „altwardein” szóval illette és gúnyos megjegyzések követték szavait.

Löwenstein Zsigmond a régi gárdának egyik érdekes hajtása volt. Ha objektívek vagyunk, akkor „szolid” és nyárspolgári fel fogás szerint: vadhajlata. Elvégre nem minden váradi ortodox polgár é! évtizedekig egy szálloda-szobában, ahogy ő mondotta, „szerzetesi” életet, ami csak részben volt igaz, mert az öreg (de haragudott ezért a szóért!) szerette az élet epikurei oldalait, a jó evést, a jó ivást, a nagy nevetéseket és a vidám társaságot. Megboldogult dr. Kecskeméti Lipót felfogása szerint Löwenstein Zsigmond „sziv-zsidó” volt. Nem adott a formákra, de a szíve azoknak a régi, évszázadokkal vagy évezredekkel ezelőtt élt zsidóké volt, akik nem nézték, hogy házuk, meg vagyunk legyen, hanem „talvt” tenni volt mindig életcéljuk. Szívességet tenni bajbajutott embereknek, utánajárni a nincstelenségnek, az elesetteket segíteni a kisémbert fel emelni a porból és feledtetni vele nincstelenségét és társaloni társaságát. Mint a régi Katonaváros „városatyja” élt-halt szűkebb hazájáért, képes volt óras szónoklatot tartani, ha egy nagy gödör ékelonkedett az „ö” uccáin, a Katonavároson, az úgynevezett „kolozsvári uccán”.

A gettó „modern” gyermeke volt már 50 évvel ezelőtt, a debatter, a politizáló szabadelvű, meg munkáspárti korifeusz, zsidó és nemzsidó potentátók legyvertársa. Előbb Donquichote, később már csak Sancho Pansa szerepeben.

- Régen volt már ez?
- Régen, nagyon régen...
Azután a szabó kérde a katonát, vannak-e szülei, élnek-e, hogy hívják őket?
A katoná maga elmé nézett és fájdalmas hangon beszélt el, hogy nem tud semmit, nem emlékszik semmire, nem ismerte szüleit. A katonaságnál neveltek fel.
- Van egy kicsiny csomagocskám, — mondta, amelyet mindig magammal hordok. Ugy hiszem, hogy ezt apám adta velem, amikor elmentem hazuról. Nem emlékszem már, hogy nézett ki apám és nem emlékszem anyám arcára sem. Azt hiszem, hogy apám házában is volt a falon egy ilyen óra, mint itten, de ez régen volt, nagyon régen...
A szabó és felesége kíváncsi lett, hogy mi van vajjon abban a kis csomagban, amit emlékként magával hurcolt állandóan a katoná. A legény kiment, hogy holmijai közül kikeresse azt a régi csomagot. Ez a csomag — egy tefillin volt.
A szabó elcsapód. Azonnal megismerte, hogy ő edta kezébe fűnk abban a pillanatban, amikor elvitték a gyermekkrabló katonák.
A katoná kivett a csomagból egy kicsiny tefillint és így szólott:
- Ezt kaptam az apamtól, amikor elvitték katonának. De Istenemre mondom, semmi egyébbe ne tudok visszamélekedni.
- Avrohom, fiam, drága Avrohom! — kiáltott az apa és ráborult fia vállára.
- Mi az, mi az? — szólalt fel meglepetten az anya.
Egyre többen és többen gyűltek a szabóba, hogy tenai legyennek, mint találkoztak ezernyi viszoniagság után újra a gyermek a szülőikkel...

Most már elment ő is. Előttevaló este még egy hegedűkoncerten ült, e sorok írója figyelte arcát. Mar nagyon faradt volt, lelehunyta a szemét a hegedű finom, klasszikus interpretációja alatt és azután hazament „szerzetesi otthonába”.

Másnap délelőtt szívéhez kapott és pár pillanat múlva halott volt. Az egész város meggyászolta. Hatalmas cikkekben emlékeztek meg róla az újságok, mindenki szerette becsülni, a sportklubtól, amelynek örökös diszelnöke volt, a dugzagda városi potentátig. Szerették románok, zsidók, magyarok. A gróf is, meg a szolga. Nem frazis, amikor azt mondjuk, hogy közzszeretettnek örvendett és mindenkit szeretett ő is. Aki szerény volt és odaadó. Talpig ember.

Halála után is hű maradt önmagához. Nem imádtá a rabbiakat, nem is tolongtak a temetésén az egyházi emberek. És mintha a sírból is utolsó grimaszt vágott volna, ott a temetőben, a 20 fokos hidegben, egy havas

Leitner Zoltán könyve

Jaj a legyőzöttnek...

Keserű igazság, hogy végzetes történelmi viharok termékenyebb hatással vannak az irodalomra, mint a nyugalmas, kiegyensúlyozott korszakok. Az író, akin keresztül viharzik az egyelmeles megrendülés, aki szívével fogja fel a vergődő ember térdeléseit, nem vonulhat sebzett lélekkel megágyába, hogy elűnjön a gonosz indulatok hódításain, nem menekülhet a gyöngék sikolyai elől s nem hárít lajta el pusztuló életek fölött a tanúságtételt. Az írónek vállalni és vállalni kell. Vállalni az események vihoszalan terheit és a vallomás kockázatát. A leirt betű tisztá szándékát és a legyőzött igazság hirdetését.

Leitner Zoltán könyve, — úgy érzem, — maradéktalanul eléri a korszerű írói hívalás magastelét. Szomorú, kegyetlen időben született ez a munka s szomorú, kegyetlen történetekről számol be eleven hűséggel. A művezet éppen ezért nem egészen zavartalan. Mert ki tudja átengedni magát a művészi ábrázolás finomságainak, mikor a sorok körül dermedt világosság törnek elő és úgy érzük, hogy a lángok, amelyek elemesztették otthonokat, falvakat, városokat és országokat, már perzseli a mi „tűnket is. Leitner Zoltán meg sem kísérel ellepenni vagy megmásmítani a valóságot. Tényközlésben színt a történelmi nyomdokain halad, szigorú mértékkel elemzi az eseményeket és írói intuíciója feléri azt is az összefüggések törvényszerűségeit, ahol a gyakorlatlan szemlélt zavart bizonyiatlanokká. Művének legbecesebb és legértékállóbb érdeme, hogy valóságelvenitése történelmileg ellenőrizhető és igazságmondása föltétlenül és kíméletlen.

Miről ír Leitner Zoltán s miről számol be könyve, a „Jaj a legyőzöttnek”?

Mielőtt felelnék a kérdésre, megam is vallomással tartozom. Ott voltam én is ennek a műnek születésekor. Szinte lépésről lépésre nyomon követtem az írói teremtést, amely égető fájdalomak lázában foggent. Tanuja voltam, mint éli és szenvedti ő a szerző művének minden sorát, mint vergődik ő is novellái hőseivel és mint kísérel meg olykor, hogy diadalmaszkodjon az „anyag” felett és legalább komor ölbombetük segítségével nyujtson szelid elégtételt pusztulásba hulló zsidó figuráinak. Láttam, mint torpan meg a megmásmíthatatlan kényszerűség előtt és hajlja meg akaratát írói alázattal a kérelmetlen valóság előtt.

S most, mikor itt látom köztelbe fogva ezt a szenvedések és fájdalomak között született írói tanúságtételt, minden sor emlékeket ebreszt bennem, minden oldal újra meg újra felidéz a keserű órákat, amikor tűnődve és tehetlen reménytelenséggel jegyeztük egy pokoli korszak adalékait, hogy beszámoljunk róluk e lap hasábjain. És time most itt van irodalmi formába örökítve ennek az apokaliptikus időnek véres drámaevzlatát. Az elfogódottság érze-

téli delutánon, Zitzman Ferenc katolikus pap állott oda és méltatta a 40 éves korában elhunyt Löwenstein Zsigmond életét és működését. Egy katolikus papot elhozott a szíve bucsuztatni Zsiga bácsit, de egyetlen rabbi sem érezte szent kötelességének, hogy méltassa érdemeit a zsidó temetőben. Katolikus pap szavai könnyeztettek meg a szemeket, rabbi szónoklatok helyett...

De Zsiga bácsi már megéskölten mosolygott ezen is, mintha azt mondotta volna: látjátok rabbiak, nekem nem kell „hárszped”, jó nekem a katolikus pap beszéde is, mégis az ortodox temetőben temettek el. Ebben az egy gesztusban benne van Löwenstein Zsigmond egész élete. Nem frazis, amikor írjuk, hogy sokáig és sokan fogják szeretettel emlékezni rá. Elvégre azt mondhatjuk utána, amit kevés ember után: nem hagyott ellenséget maga után. Vagyon se, de más gyalog emberi értéketlen értékeit sem. Csak egy tiszta nevet. És ez mindenért kárpótol...

sével forgatom a lapokat és szeretettel közönlöm tragikus sorsú hőseit, — ismerősömet...

Természetes, hogy Leitner Zoltán Európa vonatkozású azokat a pillanatait ragadja meg elcsodában, amelynek hargatásai a zsidó sorsot alakították át, tépték ki talajából és másították meg életfeltételeit. Közép- és Kelet-Európa fekszik a történelmi hullástermék bonaszatán és az író úgy vágkál tollával az eleven sebekbe, vagy a már megalvadt vértöcsék között, mint sebész vizsgálja a holtat, vagy a reménytelen beteget. Európa zsidói ennek a munkának elbukó, „legyőzött” hősei, akiknek sorsán csak feljajdulni lehet, de hittel, bizakodással és reménységgel kísérelni életüket és hibávaló pusztulásukat nem lehet. Még azt sem hihetjük, hogy verük termékenyítőleg öntösi ennek a svár földréznek talaját, mert a jövődű sem a zsidóságnak érik és a holnapok nem félnek intencú biáztást.

Leitner Zoltán mindezt jól látja és csak az elpusztíthatatlan zsidó vitalitás és derűlátás csillogtatja meg vele néhol az örömteljes kibontakozást. „Jaj a legyőzöttnek” minden ízében zsidó alkotás. Mégis ott dűbörög sorai között az egyelmeles európai sors vallomása is, mert a kettő ma már elválaszthatatlan egymással. Európa népeinek történelme az utóbbi évtizedben majdnem egyet jelent a zsidóság történelmével, pontosabban a zsidó nyomorúsággal, a zsidó elnyomással: a zsidó történnel. Leitner Zoltán ennek a korszaknak zsidó fejlődésmintát eleveníti a változtatás szándékával, de reménye nélkül.

Leitner Zoltán műve a legizsább irodalmi megvalósítások fényesen sikerült, kiváló példája. Az író ebben a munkájában nemcsak vall, nemcsak ábrázol és elevenít, de tiltakozik és demonstrál is. Itt egy elferdült korszak emberietlensége felett és hitet tesz a vérző humanizmus mellett. Nemcsak nyíltság és őszinteség, hanem a történelmi bátorság kérdése is ez na. Hátatlan emberi munka, de a leg-halásabb írói elgőtétel.

Leitner Zoltán tünő napjaink drámai epizódjait dolgozta fel bravuroz lélektani és csiszolt irodalmi eszközökkel. Eppen ezért könyve nemcsak magas-szintű irodalom, de hiteles történelmet is reprezentál. Olyan írói erények ezek, amelyek a megértésen és értékelésen kívül físzetelet is érdemelnek.

Az erdélyi könyvtaracnak komoly szenzációja Leitner Zoltán novelláskötete. Az igényes közönség, amely csak ritkán jut mostoha könyvkiadási viszonyaink miatt értékes olvasmányhoz, szeretettel fogadja szívébe Leitner Zoltán könyvét, amely gazdag írói tevékenységének egyik legkiemelkedőbb állomása. WASSERSTROM SÁNDOR

A művet a nagyváradi „Grafica” nyomda hozta ki rendkívül izlases, művészi kiállításban. A borítékot Grünbaum Ernő festőművész rajzolta kifejező művészi megértéssel.

WASSERSTROM SÁNDOR

Bucuresti

a modern marannusok városa

Blank Arisztid 20 millió lei évi támogatást gyűjt össze a jeruzsálemi egyetemnek. — Kik keresztelkedtek ki Bucurestiben? Mi viszi a zsidóságot a keresztiség utjára?

1. HÓTORLASZOK A FŐVÁROS UCCÁIN

Bucuresti, február hó. Amikor a szállodai szobám ablakán kitekintek a nyugzó főváros uccájára, tagadhatatlanul szép látvány fogad. Mintha gyönyörű hóhéfer szőnyegre terített volna ki a jó természet az autók alá és érdekes fehér-fekete sziluetteknek tűnnek a tovasiető emberek a rájukhulló hópehelyektől. Tagadhatatlan, hogy ezen a 20, meg 30 fokos hidegeket bőven osztogató télen, amikor Párisomnál, meg Karéitában csinos hullahegyeket kreál a szűzies hóhéfer természet kemény ölére, a „jóságos” ember, akkor a hideg borzongás fut az emberen végig még akkor is, ha a jölfűtött hotel radiátoraihoz szeríjta kezét és éri, hogy háia a jó organizációnak, nálunk senkiesem fázik, — akiknek van pénze fűtőanyagra. Nem ugy, — mint halim utasoktól, — a tőlünk nyugatabbra fekvő — nem háborus — országokban, ahol bizony sokszor fűtésport kell venni drága pénzre egy kis melegség érdekében. Iten a jó erdélyi erők ontják a fát, a petrosányi és többi bányák küldik a prima szenet, hogy ne fázunk és „egészségben” túljeljük ezt a furcsa-furcsa vészihozó telet.

Amikor az ember kilép a ház ajtaján, az ablaki látkép egy lássé veszt „sex-appeal”-jéből. Elvégre, amikor minden lépésre vigyázní kell, nehogy az ember elcsusszon, akkor már nem olyan hangulatos ez a tél. A hideg is csipi az ember szemét s néha akkor is kicsordul a könynye, amikor nem gondol a menekültekre, vagy a többi szenvedő zsidókra.

A munkások légiója dolgozik az uttestek szabadadátelén, de azért el-elakad a villamos közlekedés is. A mellék-uccákon bizony sokhelyütt méteres hótorlaszok is vannak.

A bukaresliek élkelvede azonban nem hagyja magát. Nappal csak egy rohanak az emberek, mint amikor 40 fokos a meleg, elvégre élni kell télen és nyáron, sőt most még több kell, mint nyáron. Ehhez képest az üzleti élet is nagyon meglétkült, bizonyos konjunktura — csak látszat vajjon? — feltétlenül javított a helyzeten. Az árak kezdenek hasonlítani a 15 emeletes fővárosi blokkházakra, már ami az emelkedést illeti. Viszont a blokkházak értéke — sajnos, nem mint vevő érdeklődöm, — már ott tartanak, hogy a new-yorki ötvenemeletes házakat is meglőzöztetik.

2. AZ ÉJSZAKAI „CAPITALA”

Amikor lezáll az este, a sok piros és színes transzparens érdekessé teszi az uccát, a fa-

hárség valami tüzvörösbe csap át és aki szereti a „nagyvárosi fényeket”, azoknak igazán érdekes látványt nyújt.

De vannak a „fénynek” árnyoldalai is. Nem tudok szabadulni a gondolatától, hogy mi van a Ducei és Vacaresti városrészek zsidóitákta uccában, ahol a szegény zsidó tömegek élnek? Ott nincsenek ilyen fényes kirakatok, jó szörmebundák és kucsmaik, ott nem sietnek a nők üzletről-üzletre „shoppingolni”, hanem jó lesz vacsorára a káviár helyett egy kis heing, vagy hasonló „ízletes csemege” és a szomszédos üzlethől veszik a husz kiló fát, hogy a dobkályha ne legyen hideg és a gyermekek pirosra fagyott keze egy kissé felmelegedjék. Ott nincsen „nagy élel”, hanem élik a zsidók, a proletárok nem nagyon vigaszos, nagyvárosban még küzdélmelesebb életét, mert egymillió főváros, bárhol a világon jobban aszotta teszi a testet-lelket, mint a jó vidék, ahol az élet tempója nem olyan lázas és az életkörülmények nivelláltabbak. Viszont a nagy lehetőségek sincsenek meg. Itt, ahinek jó öllate vagy rutinja van, hamarosan kivergődhet a nyomorúságból. Viszont ilyenek mégsem sokan vannak, hanem több a napi gondokkal küzdő, egyik-napról a másikra élő proletár, vagy legjobb esetben kámpingári zsidó.

De olyan a mi társadalmi berendezkedésünk, hogy a névtelen kisembertől hamar elfordulunk. Elvégre mit is tud mondani? Nyomorúságról beszél, szótárában sokszor fordul elő a „coresz”, meg a „dalesz” szó és mi jobban szereljük hallani azt, hogy pénz, tizlet, vagyon, jólét.

Ezért az este nemcsak arra jó, hogy a zsidó szegényegyedekre gondoljunk, elvégre most jött el a szórakozások ideje és meglétnék a zsidó klubok és a zsidók által frekventált más szórakozóhelyek. Es magánházaiknál is egymásután rendezik az estélyeket, ahol van eszmiszom és folyik a játék is, hol kisebb, hol nagyobb tételekben. Ki tudir, meddig tart az élet, még hozzá a jó élet?...

Figyelem!

Orvosok hosszú időn át folytatott megfigyelése alapján bebizonyítást nyert, hogy a paptamási „LITHYNIA” forrás vize oly gazdag lítiumban és ezáltal oly biztos halása van a vese-, hólyag-, gyomor-és epebántalmaknál, hogy kiállja a versenyt az összes bel- és külföldi hasonló halású asványvizekkel. Saját érdekükben tartasnak egy 60 napos ivókúrát a hasonló betegségekben szenvedők, mely után visszanyerik egészségüket. Képtelenek másokra? Főlerakat: Rothbart és Salgo, Oradea, str. N. Filipescu 23. Telefon 27-70

voznak más keretek közé, testileg épen, de lelkileg halálisan megcsönkítve. Elhagyják hitüket, de megmaradnak meggyőződésük mellett. Különösen azt vallják, hogy amikor legelőször alkalom kínálkozott, levelek a magukra vállalt hitelhagyást és úgy, mint egykor a portugál és spanyol marannusok Hollandiában, vagy Törökországban — visszatérnek őseik hitére.

6.

VISSZAJÖNNEK-E AZ ÚJ MARANNUSOK? Vajjon valóban helyes-e a megállapítás, hogy visszatérnek hozzánk ezek a mai „modern” marannusok? Amint itt tanulmányozom életüket és halom a rélk szlő legendákat és valóságokat, ahogy néha szemlöl-szembe is kerülök velük, úgy érzem, hogy ma éppen az üldözések miatt mindég jobban és jobban felbuzog bennük a sok régi emlék. A valóságot csak a jövő mutatja meg, de most úgy látszik, hogy a „helycsere” nem végleges.

Bukarestben igen sok kikeresztelkedés történik. Különösen zsidó orvosok térnek át, akik pedig tudják, hogy a laken nem lehet vívizsekiót alkalmazni. Talán éppen ezért van, hogy legübbjük visszatér az ósanyához, a régi megcsufoit, megcsufoi ősi hithez.

7.

KIK AZ ÚJABB KIKERESZTELKEDETTEK BUKARESTBEN? Sokat beszélnek az új nagyruházók, a párisi Louvre, a berlini Wertheim vagy pesti „Párisi nagyruház” mintájára készült „SORA” anuhának volt vezérigazgatójáról, Steuer Camillról, aki különben cseh állampolgár volt. Kikeresztelkedett és livándorolt. Görög keleti lelt és elment Délamerikába, Columbia állam Bogota városába. Valószínűleg Columbia kormányára csak így adta meg neki a beutazáshoz szükséges vízumot. Tehát más nem igen vezet le lépéseit, mint éppen ez a furcsa álláspont, amely ma oly divatos még az olyan ókszolul kulturállamnak nem mondható Columbiában is.

Az Aradról elszármazott Adler és fia szintén kikeresztelkedtek. Görög katolikus lelkész előtt állított keresztvizet alá és mert Péter és Pál napján történt, azért apa és fia a Péter és Pál apostolok nevével vették fel a kereszttségben.

R. S., a „Metropol szalon” tulajdonosa, akinek előbb a Calea Victorián, most pedig a Bulevardul I. C. Bratianu fogadja a zsidó vevőket, református lelt. Tökös tisztelőes ut utválszik nagyon jól tud hant az itteni zsidókra, mert a legübb hivet az ő egyháza nyeri el.

8.

FÉLIG ZSIDÓ, FÉLIG KERESZTÉNY Érdekes epizódot mondanak el egy itteni benszült zsidó családról. Az illető neve: Moskovits. Ő maga nem keresztelkedett ki, de gyermekét, egy élénk nyolc éves kisfiut már nem vétette fel Ábrahám szövetségébe.

A gyermek csak az iskolában tudta meg, hogy szülei zsidók és akkor keser-ves szemrehányást tett szüleinek. Most pedig, amikor kérkik tőle, hogy mi a vallása, akkor azt mondja:

— Az unitárius és zsidó vallás között vagyok, félig zsidó, félig keresztény.

De megállapítják azt is itten — ismerőseim és barátaim beszélkik, — hogy az „új keresztények” nem érik jól magukat az új millióben és a régi körleket keresik fel. Főleg nem mondanak le az orvosok a régi paciensekről, a kereskedő sem a

vevőköréről, de társadalmlag sem tudnak elszakadni a régi környezetüktől, már csak azért sem, mert — az új nem fogadja be őket.

Még egy példa: A főváros egyik legfényesebb utazási irodájának volt tulajdonosa E. S. mérnök is szükségesnek látta a valláscserét, de azért felesége, aki művésznő és a Regina Mária színházban rendez koncertet, mégis zsidóknak adja el a jegyeket.

Az sem érdektelen, hogy az említett művésznőnek egy barátja, — amikor a napokban meghalt gyermekégyben, — nem tudták, melyik temetőbe helyezték örök nyugalomra. Ezért praktikusán a krematóriumba vitték, viszont a jóbarátm még ide sem ment el, nehogy a református társaságban megüdják, hogy van még olyan barátja, aki ha már meghalt is, de zsidó...

Az orvosokról szólván meg kell még említenem, hogy dr Blatt szemorvos, akinek paciencatúrja főleg zsidókból rekrutálódik és egy ismeri erdélyi család sarjadéka, szintén úgy látta, hogy eljött az ideje az ő kikeresztelkedésének is.

Messzire vezetne, ha minden egyes kikeresztelkedett felsorolnák, csak néhány kirívó példát idéntem, olyanokat, a mely feltűnést kellett és sokat beszéltek róluk úgy zsidó, mint nemzsidó körökben.

9.

A LELKI KÉTKEDÉSEK — EGY AZONBAN VISSZAVISZNEK A ZSIDÓSÁGHOZ Egy azonban kétségtelen, hogy a kikeresztelkedettek körében előbb-utóbb bukvőkezik rendszerint a lelki reakció és a megbánás is.

Igy példaképpen említhetjük annak a dr P. E. kikeresztelkedett orvosnak esetét, — a mult évben itam róla egy riport keretében, — aki vallásos erdélyi zsidó családból származik. Valláscseréje után régi barátai megszokották vele a kapcsolatot. Az utóbbi hónapokban egy súlyos betegség lámadta meg. Ez a betegség nem csupán testekben, hanem lelkikben is változást idézett elő nála, legalább is arra enged következtetni az, amit lelt. Elment egy szegény iteni zsidó asztalos családjához és arra kérte őket, hogy adják újszült leánykájának az ő meghoidogult édesanyjának „zsidó” nevé. Minden kidást ledez, anyagielkkel ellátja őket, csak legyek meg neki. És így a szegény asztalos kisfiánya dr P. E. cihanyt anyja nevével viseli. Hátha ez segíteni fog, — gondolja — és kigyógyul súlyos betegségéből. Nem lehet tudni — talán igen...

10.

A BÓKEZŰ EMBERBARÁT BLANK ARISZTID, A bukaresti nagyvárosi élet eseményeit nehéz egy cikk keretében összeloglalni. De egyről okvetlenül kell még írjak. Lesz még alkalom a bukaresti zsidóság bőkezűségéről írni, de arról, aki

A parányi ember...

a nagy természettel szombeszálva, küzd a maga nyugtalan kielégíthetetlen idegeivel és gyenge szervezetével. Bámulatos szívóssággal akarja meghódítani az egész világot. Pedig részemélhetne arra, hogy ezáltal napról-napra kopik-romlik szervezete és észrevétlenül halad a megsemmisülés felé, mert nem bírja a nagy tempót képzeletének világával felvenni és előbb-utóbb a betegségek sorozata támadja meg szervezetének ellenálló képességét, u. m. gyomorbaí, bélzavarok, epe- és májmegetbetegedések, ideges álmatlanság, szédülések és hevülések.

A világhírű amerikai „GASTRO-D.”, amely egy nemrégiben felledeztet gyógy-növény kivonatából készül, súlyos gyomor- és bélbajok esetében kitünő eredményeket adott és melynek gyógyhatását úgy külföldi, mint belöldi orvosi szaklapok legelismerőbben méltatják. „GASTRO-D.” kapható gyógyszerárkákban és drogériákban, vagy postán megrendelhető 150.— lej utánvétel mellett Császár E. gyógyszerárában, Bucureşti, Calea Victoriei 124.

Jópéldával előjár, már most meg kell emlékezzünk.

Blank Arisztid bankár nevét mindenki ismeri. A zsidó ügyek iránt mindenkor rendkívüli érdeklődést tanusit és különösen az emigránsok támogatása körül hatalmas munkát fejtett ki és sok-sok pénzt nyújtott át azoknak, akik dolgoznak az ügy érdekében. Sokat beszélnek mostanában egy újabb gesztusról, amely rávilágít áldozatkészségére. Blank Arisztid elhatározta, hogy összegyűjt száz olyan vagyonos romániai zsidót, akik évente egyenkint 100 leonól adnak a jeruzsálemi egyetlemnek. És a 10.000 leon összegyűjtéséhez szükséges 100 emberből 40 már együtt is van. És meg lesz a többi is. Tehát kb. 20 millió lei a jeruzsálemi egyetlemnek. Ez nagyszerű gesztus.

Enyhe szó, ha azt mondjuk — követeésre méltó.

Ez a rövid és pillanatnyi áttekinthető keresztmetszete a főváros életének — zsidó vonatkozásban. Ezáltal azonban csak villámösszetűen mutáltam rá azokra a problémákra, amelyek a főváros zsidóságát foglalkoztatják, noha Bucureşti zsidó élete a közszulmban elég gazdag volt eseményekben. Eüviddel ezeltét foly le az országos írtakbi változás is, a mely felkellette az egész ország érdeklődését is. Erről és a további kérdésekről azonban majd legközelebb...

— Palesztinai önkéntesek az angol hadseregben. (Kairó). Egy zsidó palesztinai csoport Kairóba érkezett, hogy felvételeket kérik a királyi műszaki csapatban, amely jelenleg Egyiptomban állomásozik.

Millió embert mentett meg

az új találmány, a TIMPAN készítmény, amely az orvosi tudományt reorganizálta és amelynek főalkatrésze a Myrcine, megelőző és gyógyítószert: Grippa, hűlés, neuralgia, fej-, fog- és fülfájás, ideg-betegségek, mint: Álmatlanság, neurasténia, hisztéria, stb., fülzúgás, érelmeszesedés esetében, hallási zavarok, magas vérnyomás, közpálygyulladás, valamint nyugtíthatlanság alkalmazható; utazásoknál fellépő szédüléseknél, stb. Különösen ajánlatos gyógyulófélben levő betegeknek. Orvosi vélemény szer-

int a TIMPAN karkülönbség nélkül mindenki részére nélkülözhetetlen. Nálunk az országban az Egészségügyi Miniszterium 9433-939 szám alatt jóváhagyta. Kapható az ország összes gyógyszerárában és drogériáiban. — Figyeljen az eredeti dobozról a „TIMPAN” (hat betű) garancia-szalagra. Kiszérlő-gos képviselők Románia részére Ion Mátésaru gyógyszerész, Bucureşti, Calea Victoriei 110.

Inscris în registrul publicaŃiunilor periodice prin ordonanŃa No. 9/1938. Dos. No. 865/1938. Tribunalul Bihor, SecŃia III-a.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Oradea, Str. Miron Pompiliu No. 8. Telefon: 24-40

Naptár 5200

Pénlek: Adar 14, február 23.

Szombat: Adar 15, február 24. פורים כתי

Heti szidra: חשן

Heti haftora: יהי ימים רבים

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 5.41

gyertyagyújtás 5.51

Istentisztelet kezdete 6.01

Szombat befejezése 6.57

A palesztinai zsidóság sir...

Milyen csodálatos és különös az emberi lélek? És még csodálatosabb a zsidó lélek, amely mély és évezredek kultúráját fogva még érzékenyebben reagál minden behatásra, mint mások. Ennek tudható be az az érdekes, szomorú és mélyen megrendítő élmény, amelyről a palesztinaiak hozzánk írnak.

Ez a hír azt bizonyítja, hogy az exiliumban élő zsidóság lelkiülete más bedülttődségu lett, illetőleg a palesztinai jisiv levegője formálta mássá az odagyült zsidóságot. Aliq nehény év kell ahhoz, hogy a gáuti zsidó lelkében nagy átalakulás történjék, másképpen lássa és másként reagáljon az eseményekre, mint mi.

Ime, mit írnak! A lengyelországi zsidó szenvedések annyira befolyás alatt tartják a palesztinai zsidóságot, hogy gyász-ületeket és templomi imákat mondanak a szenvedő, mártírösira jutott lengyel zsidóságért. Különösen azért is érthető ez a nagy gyász, mert hiszen az odavándoroltak nagy százaléka került ki a lengyel városokból és falvakból. Az ifjuság egyrésze odavándorolt, egyrészt, hogy a maga életét állítsa át az országépítés szent eszméjére, másrészt, hogy öreg szüleit, amint erre mód és alkalom kínálkozik, kivigyje, hogy ott boldog nyugalomban élhessenek. Mindebben még nem nyilatkozik meg semmi különös és sajátságos. Az, hogy siratják otthoni hozzátartozóikat, ez mondhatni mindennapos.

De akkor kezd különösen érdekessé válni a zsidó lélek rejtélye, amikor kiténik, hogy a három és fél éves arab terror idején nem ejtett könnyet az ottani zsidóság. Mártrirok százaí haltak meg előttük, minden napra jutott egy-egy merénylet és sok-sok tragikus eset, de a jisiv akkor nem jajveszékelt! A palesztinai zsidó, ha lehetett, retorzióval élt. Ugy érezte, hogy Palesztina szabad levegőjébe vége kell szakadjon a szenvedéseknél. Ha kellett, még jelelt is a terrorra.

Es nem sirt. Nem jajongott. Nem könyörgött. Minden megpróbáltatást össze-szorított ajakkal viselte el. Nem gyászolt, hanem dolgozott. Nem sirt, hanem küzdött.

FOGPASZTA DISYOL

FEHÉRITI A FOGKAT ÉS ERŐSÍTI A FOGHUSZT

Nem esett kétségbe, pedig saját bőréről volt szó. Akkor nem tudta senkisé, hogy nem-e róla, gyermekéről, vagy más hozzátartozójáról van szó, aki holnap talán egy merénylet áldozata lehet. És mégsem sirt, mégsem jajveszékelt senki.

De most, hogy az öreg mamáról van szó, valamelyik lengyel gettó szegényes uccájában, meg az apáról, aki mindég ott leste a postást az ucca sarkán, hogy nem-e jön már Chaimtól, vagy Borechtól a mindent megváltoztató certifikát, igen, amikor ezeknek a reménytelenségét tudta meg a jisiv — akkor megszagatta ruháját és sirt, gyászolt és naponta mondják a nélküli tillemeket és imákat, hogy változzék újra jóvá az, ami most csupa szenvedés és keserű megpróbáltatás.

Nem vonunk le semmi „praktikus” következtetést ebből az epizódból. Maradjunk a lelkielnél, maradjunk annál, hogy az új ország új zsidója nem sirt, amikor magáról van szó. Mert ott megállja helyét. Csak amikor európai szenvedő, küzdő és leliport testvéreiről van szó, akkor szabad-jára engedli könnyolyóit és megtelik szíve keserűséggel és fájdalommal. Nem akarjuk azt mondani, hogy milyen jó lett volna, ha az öreg szülők is ott lettek volna már Palesztinában, ha nem is mind, de sokkal többben. És hogy nincsen így, annak mi vagyunk okai, akik nem segítők elő az országépítés elqg anyagiakkal...

Maradjunk csak annál, hogy az új zsidó lelkiületének fényes bizonyítványa ez a palesztinai hídadás és bizonyítja azt is, hogy ott már erjedőben van az az új típus, amely kemény karrai és akarattal száll szembe a megpróbáltatásokkal. Nem magdi siralja, hanem európai testvéreit. A nagy szomorúságban ez biztató jel és a nagy sötétségben ez fényes reménysügar...

JUST MOSE.

— Ausztráliai önkénteseregek Palesztinában. (Jeruzsálem.) A Palesztinába érkezett ausztráliai csapatok az összes társadalmi osztályokból és szakmai ágakból rekrutálódott önkéntesekből állnak. A csapatok élén Sir Thomas Blamey tábornok áll. A Havas szerint a Közékeleten tartózkodó ausztráliai csapatok létszáma százezer ember. Eden dominium-ügyi miniszter csütörtökön reggel Palesztinába érkezett. Eden meglátogatta az ausztráliai katonákat, akik három palesztinai katonai táborban állomásoznak, majd visszatért Kairóba.

Az ardeali zsidók találkozóhelye
BERKOVITSNÉ
(Oradeáról)
orth. kóser étterme
(a baia-marei rabbi hechsere)
BUCUREŞTI,
Sir. Lipsceanu 7.
Telefon: 462-91
30000 hátamögött. Postavámma' szemben
— úrórandu erdélyi hangha

— Jiddis tanszék a vilnai egyetemen. Birszizka professzor, a vilnai egyetem rektora közölte, hogy az egyetem eltagadta a jiddis nyelv tanszékének feldállítására vonatkozó javaslatot azzal, hogy a tanszék pénzügyi költségeit a zsidó tudományos intézet, az IWO vállalja. A tanszék bírtokosa minden valószínűség szerint Noah Prilutski, az ismert nevű jiddis író lesz. A litván kormány hivatalosan jóváhagyta a vilnai zsidó hitközség alapszabályait. — A vilnai gaon rabbi Chaim Grodczenski bójnapot proklamált. Ezen a napon az összes vilnai zsinagógákban könyörgő istentisztelet tartanak a zsidó nyomor enyhítésére. — Simon Belackum zsidó jogtanárt a litván ügyvédi kamara elnökévé választották.

— Nem változik a palesztinai bevándorlási politika. (London.) Az alsóház ma délutáni ülésén Macdonald gyarmatügyi miniszter egy képviselőnek válaszul a következőket mondotta: A palesztinai belső helyzet javulása tovább tart. Tudjuk, hogy a zsidók az egész világon szívvel-lellekkel támogatják a szövetségeseik ügyét, mert a szövetségeseik céljai közé tartozik a középeurópai zsidók felszabadítása. Macdonald kijelentette végül, hogy a palesztinai bevándorlási politikát nem változtatják meg.

LEGIDEÁLISABB HASHAJTÓ, VERTISZTITO, epehájtó a dr Földes-féle „Solvo” pirula. Szekreke-dés, bélrnyheség, rossz emésztés, gyomorrontás, feltúvadás, gyomor- és bélfájdalmaknál teljes gyógyulást nyújt. Egy doboz ára 25 lei. Minden városi és vidéki gyógyszerárban és drogériában kapható.

— 8321 külföldi zsidó jelentkezett katonai szolgálatra Belugjában. A belga képviselőház nemzetvédelmi költségvetésének vitájában Victor Ernest, charlesroi képviselő közölte, hogy 1939 szeptember elseje óta a brüsszeli zsidó szervezetek tanácsának, a Foter Israelitenak és az antiwerpeni zsidó szervezetek tanácsának felszólítására 8321 külföldi zsidó jelentkezett katonai szolgálatra a belga hadseregben. A jelentkezők közül 2841 katonai szolgálatot teljesített más országokban, 1077 közülük katonatiszt. A nemzetvédelmi miniszter a vita során köszönetet fejezte ki az idegenek szolgálatkészségeért, de ugyanakkor kijelentette, hogy a belga nemzetvédelem érdekei egyelőre nem kívánják meg a külföldieknek a belga hadseregbe való besorozását.

— Az indiai alkirály az indiai zsidóság hűségét méltatta. Sir Alwin Ezra, a bombayi zsidó hitközség elnöke, levelet kapott az indiai alkirálytól, amelyben köszönetet mond a zsidó hitközség és a cionista szervezet hűségnyilatkozatáért. A levél így hangzik: „Az alkirály legmelegebb köszönetét fejezi ki a bombay-i zsidó hitközség határozatáért és kéri Ont, hogy tudassa egész közösségével az alkirály rokonszenvét India zsidó lakossága iránt. Az alkirály a határozatnak egyik másolatát el fogja juttatni Öfelségéhez, az angol királyhoz.”

Uj kalapüzlet Ciujon
Uri dival-üzletemet „Casa Păiariilor“ Piața Mihai Viteazul 6 sz. a. helyeztem át.
Romagna és velour kalapokban nagy választék! **Weiss Szigfried**

— Az argentinai zsidók konferenciája ötmillió pezót adományozott a lengyel zsidóság segélyezésére és Palesztina felépítésének céljaira. A zsidó világkongresszus végrehajtóbizottsága értesítést kapott Buenos Ayresből, hogy az argentinai zsidóság nemrégiben megtartott konferenciája elhatározta, hogy 1940 márciusában nagyszabású pénzügyi akciókat indít legkevésbé ötmillió pezó felhozására, amely összeget a zsidó világkongresszus útján a lengyel zsidóság segélyezésére és Palesztina felépítésének céljaira fordítja. Az összeg felosztásánál tekintettel lesznek mindazokra a zsidó társadalmi szervezetekre, amelyek konstruktív zsidó menekült-segélyezési tevékenységet fejtenek ki.

— Farsteint választották meg a Jeruzsálemi zsidó hitközség elnökévé. Herschl Farsteint, az ismert mizrahi vezetőt, a varsói zsidó hitközség volt elnökét, majd a Cionista Világszervezet végrehajtóbizottságának tagját a Jeruzsálemi zsidó hitközség elnökévé választották.

— Zsidóellenes intézkedések a németek által megszállt lengyel területen. A protektorátusi belső nemzeti szocialista hatóságok példáját követve, most a német megszállás alatt álló lengyel területek hatóságai is minden erejükkel azon fáradoznak, hogy zsidóellenes tevékenységükbe bevonják a nemzsidó lakosságot. A krakkói Varvel-kastélyban tartott értekezleten, amelyen számos magasrangú náci-hivataltalok vett részt, így többek között Krakkó és Radom körzetei kormányzója is, dr Franck birodalmi főkörmányzó újabb zsidóellenes rendeletek kibocsátását jelentette be. A főkörmányzó rendelkezések célja, hogy „megvédje a megszállott lengyel területek német és lengyel lakosságát a zsidó üzérkedéstől és uszorságtól”. A megszállott területek német sajtója — nyilván felsőbb utasításra — felszólítja a lengyel lakosságot, hogy „szabadítsa fel magát a zsidó kizsákmányolók járma alól”. A lapok arról is írnak, hogy a lengyel zsidók nem teljesítették kötelességüket az egykori Lengyelországgal szemben és kivánták magukat a hazá megvédésére irányuló erőfeszítésekből. A Krakauer Zeitung azt írja, hogy a német csapatok Csen-sztonszovba való bevonulása előtt a kielcei kormányzó magához hívatta a gazdag csenziosztó zsidókat és megdorgálta őket, mert nem jegyezték hadfelszerelési kölesont. A zsidók — írja a lap — csak azután voltak hajlandók szívesen zlotyot adni, miután a kormányzó letartóztatással fenyegette meg őket. A Königsberger Allgemeine Zeitung szerint a plóki, cechanoi, belszói zsidók két sárga foltot kötelesek viselni: egyet a hátukon és egyet a mellükön.

— Aláírták a san-domingói telepítési tervet. Január 31-én nagy ünnepélyességgel aláírták Ciudad Trujilloban a san-domingói telepítési tervet. Az aláíró felek az Egyesült Államok kormányja és a san-domingói köztársasági kormány. A dominikai kormány részéről a szerződést a földművelésügyi miniszter, valamint a belügyminiszter írták alá, míg a telepítési társaság nevében James N. Rosenberg, az amerikai, Agrojonit és dr Joseph Rosen, a társaság alelnöke. Tanuként szerepeltek az aláírásnál Robert Peil, az amerikai külügyminisztérium menekültügyi hivatalának elnöke, aki a távollévő Miron C. Taylor, a nemzetközi menekültügyi bizottság alelnökét képviselte, a Stephen Morris, a nemzetközi menekültügyi bizottság titkára és Linder, a Coordinating Foundation képviselője. Az aláírási ünnepségen megjelentek Rafael L. Trujillo, volt dominikai köztársasági elnök, több miniszter és magasrangú tisztviselő, a legfőbb dominikai bizottság tagjai és a diplomáciai testület. A szerződés aláírása után közölték, hogy Trujillo volt köztársasági elnök Sosua nevű 24.000 akre földbirtokát, mint személyes hozzájárulást, a zsidó menekült telepítési műveinek rendelkezésére bocsátja. A telepítési mű valószínű vezetője dr Joseph Rosen, választotta ki ezt a birtokot, hogy azon kezdje meg a telepítési terv megvalósítását. Az aláírt szerződést a dominikai köztársasági kormány egy hónapon belül ratifikálja, majd azután nyomban megkezdődik a terv megvalósítása.

Kényelmes Pensió!
Elsőrendű orf. kóser vendéglő és bodena **Gelbstein-nál, București**
Str. Azilul de Noapte 12. Telefon 51-2-39
Olcsó és pontos kiszolgálás!

Estélyi ruha kívánatos

A mi lapunkban nem sok hirdás jelent meg még farsangokról. Egyrészt, mert a lap irányja kizárja azt, másrészt, mert hosszú évek óta mi európai zsidók „csodás” farsangolásban veszünk részt. Mi táncoljuk a dans macabre-t, a haláltáncot és az idegen közönség hol részvétel, hol kárörömmel nézi ezt a csodálatosan szomorú hejehuját, amelynek végén ott marad a „parketten” a hős, félg halottan, vagy egészen kiterítve. Többmillió zsidó haláláramlása zajlott le „fényes sikerrel” az utóbbi években és csak majd a jövő történelmére írhatja meg részletesen, hogy ennek a haláltáncnak mennyi új „figuráját” mutatott be a világnak.

Nálunk Erdélyben — dicsőretére legyen mondvá az itteni zsidóságnak, — nem sokat farsangolt az idén a zsidóság. Tudunkkal kimondott zsidó mulatság nem igen volt Erdély helyiségeiben. Ez okos és helyes is, mert ma nem a táncolás, hanem a gyászok idejét éljük, amhez nem is volna szilusos, ha hejehujáznánk, amikor a zsidóság más országokban kegyellenül vészlik.

Eppen ezért csodálkozunk, hogy egy erdélyi sportegylet hozzáuk befűldött meghívójában azt írja, hogy „megjelenés lehetőleg estélyi ruhában”. Nem akarjuk a kivilka hangját szabadjárja engedni. Bizonyára egy tubuzgó fiatal rendező, — akinek szénája rendszerben van, — akarta ezzel „emelni az estélyi fényét”. Holott szilusos az lett volna, ha „hamvazószerda” után, kámszóval és hamuval fején indulna táncra az iljuság, mert vége van a „farsangoknak”. Csak a mi puritánunk ideje jönné már el, az a bizonyos purim, amikor újra örvendhetünk az új Hámának pusztulásának. Adagig hagyjuk a kötelező estélyi ruhát másoknak. Adagig a munkaruha kötelező. És a jólékonnyruha, amelyet Szulindra és máshová kell küldeni. „Ruhaköltés” kötelező”. De táncolni — nem muszáj feketében, — mégha olyan fekete időket is élünk...

— Rekordmennyiséget ért el 1939-ben a palesztinai káliumtermelés. A Palestine Potash részvénytársaság statisztikájából kitűnik, hogy az elmúlt év folyamán a kálium- és brómtérmetelés rekordmennyiséget ért el. Az exportált áruk értéke 323.000 fontról 328.000 fontra emelkedett. Az elmúlt év folyamán összesen 63.527 tonna káliumot adtak el az előző év 47.496 tonnájával szemben. 1939 folyamán a brómtérmetelés összesen 539 tonnát tett ki az 1938 évi 431 tonnával szemben.

— Négy törvényt szavazott meg New York állam parlamentje a faji megkülönböztetés ellen. New York állam törvényhozó testülete a napokban négy törvényjavaslatot fogadott el a faji, vallási, vagy származási megkülönböztetés ellen, a munkavállalási jog terén. Az egyik törvény megtiltja a szakszervezeteknek, hogy megkülönböztetést tegyenek tagjaik között. Két másik törvény szankciókat helyez kilátásba a faji megkülönböztetést gyakorló munkaközvetítő intézményekkel szemben. A negyedik törvény megtiltja az alkalmazottak vallása, vagy faja iránti érdeklődését. A négy törvényjavaslat megszavazását Herbert H. Lehman, New York állam kormányzója kezdeményezte.

D. Steierné
szépségápolási intézetében a legmodernebb kezelési módszer szerint pattanások, száraz, ráncos, zsíros, milleszerű bőrt a legrövidebb időn belül tökéletesen rendbehozzák. Estélyi kikészítés!
Telefon 19-66
Oradea,
Piața Reg. Maria 1. (Dermata felett)

— Az Angliában élő Csehszlovák zsidók szervezetének első évi közgyűlése. Az Angliában élő csehszlovákiai zsidók ünségélyezési szervezete Londonban tartotta meg első évi közgyűlését. A szervezet elnöke, dr Leo Hofmann beszédében kifejtette, hogy a köztársaságnak Hitler csapatai által történt megszállása óta az a reménység, hogy a zsidóság szervezeténél vándorolhat ki Csehszlovákiából — meghiúsult. A kivándorlás páni-szerű meneküléssé lett. A szervezet mindent megtejt, hogy támogassa a csehszlovákiai zsidók kivándorlását és hogy menedéket találjon számukra. A Jewish Agency 2500 csehszlovákiai zsidónak palesztinai bevándorlását tette lehetővé, a legutolsó csoport még a háború kitörése előtt hagyta el Csehszlovákiát és Palesztinába vándorolt. Az angol menekült-segélyező bizottság támogatásával a szervezetnek sikerült 40 zsidó gyermeket Angliába menekíteni. Az Angliában élő cseh menekültek egy részét, mint szakembereket besorozták a munkaszolgálatba, több mint 300 asszonyt és leányt mint háztartási alkalmazottat jutott munkához. A háború kitörése után a szervezet kulturális és társadalmi központot létesített a cseh menekültek számára. A központot mind a mai napig 2500 ember látogatja. A szervezet hétézsdz tagja élénk tevékenységet fejt ki az angolai menekült-segélyezés műben. Dr Emil Kafta, a prógai hitközség volt elnökének vezetésével megalakult a csehszlovák zsidók bizottsága.

— Rekordmennyiséget ért el 1939-ben a palesztinai káliumtermelés. A Palestine Potash részvénytársaság statisztikájából kitűnik, hogy az elmúlt év folyamán a kálium- és brómtérmetelés rekordmennyiséget ért el. Az exportált áruk értéke 323.000 fontról 328.000 fontra emelkedett. Az elmúlt év folyamán összesen 63.527 tonna káliumot adtak el az előző év 47.496 tonnájával szemben. 1939 folyamán a brómtérmetelés összesen 539 tonnát tett ki az 1938 évi 431 tonnával szemben.

— Négy törvényt szavazott meg New York állam parlamentje a faji megkülönböztetés ellen. New York állam törvényhozó testülete a napokban négy törvényjavaslatot fogadott el a faji, vallási, vagy származási megkülönböztetés ellen, a munkavállalási jog terén. Az egyik törvény megtiltja a szakszervezeteknek, hogy megkülönböztetést tegyenek tagjaik között. Két másik törvény szankciókat helyez kilátásba a faji megkülönböztetést gyakorló munkaközvetítő intézményekkel szemben. A negyedik törvény megtiltja az alkalmazottak vallása, vagy faja iránti érdeklődését. A négy törvényjavaslat megszavazását Herbert H. Lehman, New York állam kormányzója kezdeményezte.

Olcsó és jól éltethető
Herschkovits
orth. kóser pensióház
BUCUREȘTI, Str. Carol 25, I. emelet
(bejárat Strada Soarelui 7).

A szeredi „lelkész”-sétől a váradai főrabbi-székiig...

Különvonattal és püspöki diszhintóval fogadta hatvan évvel ezelőtt a nagyváradi hitközség új főrabbiját

Drámai válszoklat Koln-dré este a szeredi templomban. Hogyan választották meg Fuchs Mórt nagyváradi főrabbijává?

Legutóbb a hírvessző váradai gon-nak gyermek-ével foglalkoztunk. Olyan érdekes és jellemző epizódok tartották ifjúkori életét, amelyek a jövő nagy emberének minden ismérvét magukon viselték. Egy nagy és értékes élet startjéről számoltunk be és most, hogy életrejeznék fordulójánál vázoljuk fel, amikor a Jesiva ifjú férfivé serdül és családát alapít, újra el kell mondjuk, hogy: soha aktuálisabb nem volt Fuchs Mórról, a nagyváradi lelkészvárosról írni, mint éppen most, amikor a kultúratorodaxia nagy csatái állandó kíméletlen támadásokkal köze minden oldal extrémistáitól. Elete példa lehet közé számára, akik a nagyváradi főrabbi-stallum be-tételeiről gondolkodnak. Szolgáljon mértékül az ő élete és munkája. Olyan főrabbi kell Nagyváradnak, mint volt Fuchs Mór és amilyen fia volt, néhai Fuchs Benjámin!

A ZSIDÓ TUDOMÁNYOK SZOLGÁLATÁBAN
1866-ban lényeges esemény következett be a fiatal tudós életében. Megnősült. Ganzel Mór szeredi nagykereskedő leányát. Leát vette feleségül, akivel boldog házasságban élt élete végéig. Ez nem is volt csodálatos, mert feleségének igyekezete egy hosszú és sokszor küzdelmes élet minden megnyilvánulásában odairányult, hogy férjének, — akire büszke volt — lehetőleg napi gondja ne legyen és a zsidó tudományok és a köznevelés szentelhesse idejét.

Házasságának első hét évében folyton tanult. Éjt és napot egyéttéve, szedte magába a tudást. A könyv mindég nyitva állott előtte és a zsidó tudományok mellett tökéletesítette világi ismeretét. Jómódu és vejeire végtelenül büszke apósának apánása folyón minden anyagi gond nélkül élhetett a tudományban. Ebben a hét évben állandó levelezésben állott pozsonyi mesterével is, a Keszv Szóferrel és más rabbinikus nagyságokkal.

Ebben az időben rendezte sajtó alá, — mint korábban említettük, — Keszv Szófer responsumait, ami nagy és értékes munka volt. Különben a nagy pozsonyi elme-főnnel folytatott érvevontakozó levelezésnek nyomát találja a Jod Komoh-nak, a most megjelent műnek. „Orach Chaim” részében.

BERÁMÁZOTT VISSZAUTASÍTÓ LEVÉL
Fuchs Mór ebben az időben bebizonyította, hogy miképpen lehet „lart pour lart” a zsidó tudományok élni? Több hitközségtől kapott meghívást, de ezeket visszautasította. Nem akarta a tudást és vallást kenyérkereseti forrásnak használni. Érdekes, hogy az akkori egyik legvállalásosabb és legismeretesebb hitközség, a pápai egyhangulag választotta meg főrabbijának, de ezt sem fogadta el. Klasszikus néber nyelven írta meg lemondó levelét és a pápai hitközség ezt a „refúziát” annyira becsben tartotta, hogy ma is relikviái közé sorozza és berá-mázottan függ a hitközség dísztermében.

Após a polgári életben akarta elhelyezni tudós vejét és egy cecigyrát akart részére berendezni. Eppen ekkor halt meg Fuchs Mór tudós apja 1874-ben és a szeredi hitközség kérésére kegyeleti szempontok tekintetbevételével, apja örökébe lépett.

Érdekes epizódja életének, hogy egy ízben apósával, aki a szeredi hitközség elnöke volt, egy elvi

kérdésben ellentétbe került és abban hajlíthatatlan volt. Nagyon szerette apósát, de azért a templomi székében adott hangos nagy visszhangot és mély benyomást kelte kifejezést állásponthának. Végül az apósá dekrétált és — az elv győzött.

AKI ELŐTT A VAGYON NEM VOLT TEKINTÉLY

Szeredi működéséről is írhatnánk sok-sok epizódot, de erre sor kerülhet még. Egyelőre egy. Fuchs Mór egyéniségére és a rabbi-hivatás magasosságának általa képviselt felfogására mélyen jellemző történetet mondunk el.

Történet egy Roshassono és Jomkippur között, hogy egy szeredi gazdag hérlő az egyik állami bérletből, illetőleg realé jogból kiűzték egy szegény embert. Az új hérlő gazdag ember volt és inkább a szegény iránti bosszúhál cselekedett. A főrabbi elhívta magához az új hérlőt és megpróbált a szívére beszélni.

— Nézze, — mondta a rabbi, — magának br-toka van, gazdasági szegényre, nem kell az új hérlőt kenyérré. Hogy veheti lelkére, különösen ezeken a szent napokon, hogy egy szegény családát nincstelenre tesz. A régi differenciákat, ami a szegény volt hérlő és én között van, majd ünnep után elismíjuk. Csak mondjon le a bérletéről és engedje vissza a szegény családot a szűkös kenyérhez.

Minden kapucniás hiábavaló volt. Jom Kippur előtti napon újra elhívta magához a főrabbi: re-nitens hívté.

— A bűnbánat és magunkbészállás napján kérem Önt, fogadja meg tanácsomat. Különben vegye tudomásul, hogy ilyen pogány állapotokat nem tűrök el egy zsidó közösségben.

A hérlő ezután is hajthatatlan maradt.

A FELMAGASZTOSÍTÓ BŰNBÁNAT

Koln-dré este volt. Fuchs Mór felment a frigy-láda előtti székekre. A Tóráról és a zsidóság hivataláról beszélt.

— A Tóra szent, — mondotta, — minden szava igazság. — Mi a Tóra népe vagyunk, tehát az igazság népe is kell legyünk. A Tóra minden szava megvalósul. Ez a mi vigaszunk. Lapozzátok fel a

Fuchs Mórt a nagyváradi hitközség meghívja főrabbijának

Egy év hijával fél évszázada annak, hogy a nagyváradi hitközség Fuchs Mórt meghívta főrabbijának, Landesberg Issák főrabbi halála után.

Jellemző arra, hogy a nagyváradi főrabbi állás még külföldön is milyen tekintélynek örvendett, hogy Adolphe Crémieux, a híres francia zsidó miniszter a következő tartalmu levelet írták annak idején a nagyváradi Szentegyletnek:

— Tous mes sentiments de condoliance a la Chevrá Kadisa tous mes sympathies a la famille de Monsieur Landesberg, omi fordítással így hangzik: Öszinte részvételmét fejeztem ki a Szentegyletnek és a Landesberg családnak. Mejt amikor ezt megköszöni a Chevrá, akkor Crémieux újra válaszol.

Tóra jóvendőit, a Tóra átkait arra az esetre, ha a Tóra népe nem bizonyul igaznak. Lapozzátok fel a történelem lapjait és látni fogjátok, hogy a Tóra minden szava beteljesül.

— Ebben a szentséges és komoly órában összegyűltünk Isten hajlékában fehér halott ruhában. Ma még csak szimbolium a halotti ruha, hiszen a fehér köntös élő testünket takarja. Most még lüktet alatta a szív, gondolkodik az agy, még szabad elhatározá-saink urai vagyunk. De nem tudjuk, mit hoz a hol-nap? Ma még bűnbánattal minden jóvátehetünk, de holnap, — lehet, hogy ez a fehér köntös halott tes-tünket takarja. Megértünk Istenhez és felelünk kell arról, hogy mennyiben voltunk a Tóra népe, mel-tóak „Israel” névre, vagy csak egyszerű ragadozók? Vajjon úgy éltünk, mint a dzsunglelakó, ahol az a törvény, hogy az erősebb felfalja a gyöngét... De ekkor már nem segíthetünk, mert kihűlt a szív, ki-aludt a láng, már nem tudunk helyrehozni semmit, akkor már nincs bűnbocsánat. Ma még abban a szen-tencés helyzetben vagyunk itt valamennyien, hogy most még... ez a perc a miénk!...

Amikor a főrabbi ideért beszédében, felrántotta a frigysekrény ajtaját és rémütötött a Tórára és hangosan ezt mondotta:

— Ebben a Tórában az áll, hogy örül bűnös-gewül... átkozott legyen az, aki felebarátja bírtó-lának határát kifolyja, aki a más területre tér...

Ekkor sikoly hallatszott az első padorsból. A néhány órával előbb hajlíthatatlan földbírók, az új hérlő sirva és kétségbeesetten kiáltotta:

— Rebbe, nicht weiter. Kein Wort weiter... Ich werde alles gutmachen. (Ne fejezze be a rebbe a Tóra átkát magában foglaló mondatot. Mindent jóváteszek.)

A főrabbi félbeszakította beszédét és megilleté-dőt, csendes hangon így szólott a kétségbeesett közbeszólóhoz:

— Ebben a pillanatban nincsen nagyobb caddik az isteni hajlékban, mint te. A bűnbánat, a teshivó felmagasztosított téged. Mindnyájan gyarló emberek vagyunk. Valamennyiünknek van megbánni valója. Bűnbánó testvérem, te olyan áldozatot hoztál, mely-nél szébbel nem lehet hozni.

— Ez a nyilvános bűnbánat, ez a nyilvános meg-alázkodás dicsőség Istennek és mai szent napnak. A zsoltozós szavait olvasson rád:

— Isten áldozatait a megtört lelkét, a megtört és lesújtott szívet. Isienem, Te nem veszt meg. (Zsoltozók 51, 19.)

Méjt a Tórára mutatva, így folytatta:

— Ugyanennek a Tórának nevében mondom, — amelyre az előbb is hivatkoztam, — hogy Isten megbocsájtott nekem és közösségem tagjai ebben a pillanatban lelki nagyságot csodálják. Soha nem fognak nekem ezért szemrehányást tenni...

A beszéd félbeszakodott.

— Nem folytatom tovább, — mondotta Fuchs Mór, — mert a mai szent napon áldozatot mutattam be Neked, olyan áldozatot, amely egyenrangú a Jeruzsálemi szentélyben bemutatottal.

A dolog rendjéhez tartozott, hogy az ünnep utáni napon az illető visszaadta a bérletet a szegény embernek és a kiállott izalmakért nagyobb pénzzel kártalanította.

Ez volt szeredi főrabbi működésének egyik ki-emelkedő epizódja. Egy rabbi, aki a gazdag hívtel így szembeszállt egy szegény híve érdekében... Nem! Az igazság érdekében, amelynek törhetetlen bajnokja volt élete végéig...

Nem sokig volt úresedésben a főrabbi szék. Már 1881-ben elhatározta a hitközség, hogy Landes-berg Issák elárvult örökét méltó személyiséggel fogja betölteni. Annakidején számos nagy tudós élt, de a nagyváradi hitközség jegyzőkönyve arról tanu-skodnak, hogy egyhangú lelkesedéssel őt akarták meghívni a rabbiszékre betöltésre. Meg is választották és elküldték a meghívó levelet Szeredre. A levélre azonban nem jött néhány héig semmiféle válasz. A meghívott gondolkodott, hogy milyen választ adjon. Jellemző egyéniségére, hogy ebben az időben titokban Nagyváradra küldötte Ringwald Herz nevű tudóst, rendkívül művelt sógorát, aki inkognitióban jött azon a címen, hogy ő diákereskedő és üzlet

relből tartózkodik a városban. Elvegyült a hívek között és érdeklődött a rabbiállás körüli ügyekről. Fuchs Mór szigorú utasítást adott Ringwaldnak, hogy alaposan tanulmányozza a hitközség életét és különösen arról győződjék meg, hogy az egyházu választás valóban spontán megnyilatkozás volt-e és nem-e jelszóit közre egyik-másik hitközségi vezető befolyása. Érdeklődjék meg, hogy nincs-e elégedetlen és kényeszerből a többséghez csatlakozott más felfogású kisebbség? Nyolc napig tartózkodott a városban sógora. Senki nem tudta, hogy milyen járatban volt. Amikor visszatért Szeredre, biztositotta Fuchs Mór arról, hogy példátlan egyhangú lelkesedéssel folyt le a választás és feszült izgalommal várja a hitközség apraja-nagyja.

Csak ezután írta meg válaszáat a hitközségnek. Ez a válasz a most megjelent műben benne van.

Erdekes tény ez, ami a mai világban meseként hangzik. Elvégre, a mai fogalmak szerint egy rabbi-választásnál sokszor hegyek és bergek vajudnak és izgatott atmoszférájú din-török, féktelen agitációk kisérik meg egy-egy főrabbi-választást. A rópiratok özöne árasztja el a híveket és — sajnos — feltételeit autonómiának megsemmisítését jelentő kiprovokálási hatóságai beavatkozásokat billentik egyik-másik aspiráns javára a mérleget.

SZEREDI LELKÉSZ UR

Nagyon érdekesek és tanulságosak a Fuchs Mór megválasztásának előzményei. A hitközség erre vonatkozó jegyzőkönyvei igen tanulságos dokumentumok. A hitközség elhatározta előbb, hogy három kiváló és tudományokban jártas egyéniséget küldi ki Szeredre — tanulmányutra. A háromtagú deputáció tagjai: Ullmann Izidor akkori elnök, Izrael Jakab és Schön József voltak. (Utóbbi Schön Sámuelnek, a hidalmási nemrég elhunyt kiváló zsidó férfinak édesapja volt). Elhatározták, hogy a híres szeredi papot ott, működésének színhelyén fogják megismerni és impresszióikról majd írásbeli jelentést tesznek.

Lapozgatunk az elsárgult papírlapok között. Több jegyzőkönyv létezik arról. Az egyiket kuriózumképpen szőszert adjuk:

— Ezen elhatározásunkat előidézte azon kíváncsi kedves hírvény, melynek Fuchs Manó (tövésen hívták Menónak, amint hogy a 80-as évek stílusát is jellemzi ez a jegyzőkönyv) szeredi Lelkészi ur mindentől örövend, emelte pedig és szállította azt, azon számbavendő fontos körülmény, hogy e jeles egyéniség még csak most lépett a fértúli korba, midőn tehát nagy tehetőség még ugyazólván fejlődni kezdének, midőn még a tetterő működési téré vár, hogy magát kellőleg kifejtthesse és érvényesíthesse, midőn az éss- és szívből nemes tulajdonságok edzettségükkel és kiképezettségükkel az élet gyakorlati küzdőhomokán nyernék sít. Mindezekhez hozzájárult azon döntő nevezetes mozzanattal, — írja szőszert a jegyzőkönyv. — hogy Fuchs Manó(?) az ország nyelvét nemcsak jól beszéli, de annak irodalmában is járatos és általánosab több nyelvet nemcsak jól beszéli, de annak irodalmában is járatos és nagy olvasottsággal bír.

Ezen momentumok összege arra bírta a költődtséget, hogy léptelt Szeredre irányozta és kelet információk beszerzése után és azok ellenőrizhetése szempontjából az ottani rabbi felkeresték. A küldöttek — mondja tovább a jegyzőkönyv, a szállongó jó hírnevet teljesen igazoltak találatták. Ottani két napi időzések alatt a felölt a társalgások, mint a szombaton tartott egyházi beszédében egy mély eszű, nagy tudományú, ékes beszédű és sokoldalú életbölcs, gyakorlati embernek bizonyult, aki át van hevítve szent a vallás elveitől, ki azok tanait az életben is minden körülmények között követi és hirdeti, ki a legnyájasabb modor és példátlan szerénységgel a leghatározottabban férfiaságot és önálló gondolkodás és cselekvésmódot párosítja. Hízellete mintaszerű, modora vonzó, előadása megnyerő és kúlsége az első pillanatra a legjobb benyomással meghódít. Fényes és szívtulajdonosági, jellemzősége és önzetlensége folytan községe öt imádásig tiszteli s annak keretén túl a más hűfelekent ottani lakosok és szomszéd községbeliek előtt nagyrabecsült és általános elismerés és tiszteltetés tárgyá.

Erdekes stílus ez. Annak a kornak jellegzetességét hordja magán. Az a báró Eötvös és báró

Kemény-féle stílus, amely hosszú, terjengős mondatokat és szuperlatívuszokat igyekszik használni. "Fényes és" meg "szívtulajdonosági", ezonkívül "imádásig tiszteli." Ma kevés ortodox hitközségi jegyzőkönyvben találhatók ilyen szavak, főleg, ha egy főrabbirol van szó. Egyszerűbb és cinkusabb szavak disztik a jegyzőkönyveket és ha öszinték lennének, akkor olyat is láthatnánk, "hogy a gyulölletig nem tiszteli" sítb.

De van még ennek a jegyzőkönyvnek folytatása is. Néhány kitétel oly érdekesnek találunk, hogy még közöljük:

— A községi iskola alatta virágzik és gyarapodik, a többi intézmények szinte az ő befolyása folytan mindinkább szilárdulnak és fejlődnek béke és egyetértés zavartalanul uralg hívei között és bölcseségének és tapintatosságának nem egyszer alkörül már aránylag csekély (majdnem harmadrangu hitközség volt a szeredi) a legnagyobb teterelőld adozatos eszeleményekre birni és magának számos család közül, nembevérdő mint az egész község körül hervadhatatlan érdemeket szerzeni.

Ilyen észleletek és ezen meggyőződés után nem kélelkedhetett a küldöttség, hogy ezen egyéniség hivatalosságában képes a mi elárvult főrabbi székünket dicséretesen és az álláshoz főződő nagy emelők és jogosult városakosokhoz képest betölteni. Meggyeztek mindannyian azon nézetben, mikép ezen egyéniség megnyerése azonos a község felvirágztatásával s hogy benne olyan kapacitást szerzünk, melyre nyugodtan bízhatjuk papi a teendőket...

MIKÉPPEN FOLYT LE EGY NAGYVÁRADI FŐRABBI VÁLASZTÁS A MULT SZÁZAD NYOLCVANAS ÉVEIBEN?

A bizottság jelentése után a választás már tulajdonképpen el lett döntve. Három jelölt volt. Fuchs Mór szeredi, Reich Koppel verbóli (a későbbi budapesti ort. főrabbi) és Breier Farkas tabi főrabbi. A nagyváradi hitközség által kiküldött bizottság a másik két főrabbit is felkereste otthonában, de Fuchs Mór ajánlották megválasztásra.

1881 október 5-ére hívték egybe az ösválasztógyűlést a Calea Victoriei vagy ahogy akkor hívták, a katonavárosi nagytemplomban. (A mostani nagytemplom, amely a Fuchs Mór nevével elnevezett utcában van, csak 9 évvel később épült!)

Itt vannak előtűnk az ösválasztó gyűlés jegyzőkönyvének egyes részletei. Ullman Izidor volt az elnök — a jelenlegi elnöknek, Ullman Istvánnak nagyapja — üdvözölte a nagyszómban megjelenteket. — Korszakos jelentőségű esemény ez, — mondotta — amely évtizedekre kell megszabja a község útját és kiszámíthatatlan jelentősége van a jövő szempontjából. Ezért külön is szívezen küli a tagoknak, hogy bígsádt megfontolással, minden mellékétként félretételel hozzák meg határozatukat.

Ullman Izidor elnök ezután felhívja a gyülekezetet, hogy nyilvánítsa véleményét bárki oly tekintetben, hogy kívánna-e egyenkénti szavazást, mely esetben a szavazást elrendeli. Egyetlen hang sem jelentkezett, nem kívánt senki névszerű szavazást, következett a második kérdés: kit kívánnak a három jelölt közül megválasztani?

Alig hangzott el az elnök szava, a község a legnagyobb lelkesedéssel, percekig tartó egyhangú kiáltózással, viharos elfenzés között Fuchs Mór nevet hangoztatta.

Az elnök szünetelt rendelt el és ennek megtörténte után újra megkérdte ezt a választás még viharosabb volt:

Eljen Fuchs Mór, az új főrabbinak!

Ezután kimondotta a határozatot, hogy Fuchs Mór a hitközség által szabályszerűen megválasztott nagygyűlésen egyhangulag főrabbinak választott. Azonnal táviratot küldtek neki, amely így szólt:

— Fuchs Mór főrabbi urnak Szereden. Ezen most templomunkban tartott nagygyűlésben a község nagy lelkesedés és viharos elfenzés között főtisztelendőséggedet főrabbiállának egyhangulag megválasztotta. Fogadjja mindnyájunk kebeléből feladott örmérmelmeink kifejtését és ósinté szerencseki-vánóságainkat. Isten áldása lebegjen frigyünk felett. A nagyváradi izraelita hitközség nevében: Ullman Izidor elnök, Friedman Sámuel Gyula jegyző.

Az ösválasztó külön bizottságot küldött ki, melynek feladata volt, hogy a megválasztott főrabbi

kötendő működést szerződést megszerkeszse. A hitközség legnagyobb Talmudtudósai és legtehetségesebb emberei vettek részt ebben a munkában. A héber nyelvnek remeke illő klasszicitással megírt mintája ez a szerződés, amelyet "Rabbonus Brief"-nek neveznek Kösld kiállításában is művészi kalligrafiai mű. Zseniális előrelátásról tanuszkodó, évfizetekre körvonaloított munkaprogramot magában foglaló mű ez, melynek ugyszólván minden pontja az idők folyamán eleven gyakorlati valósággá vált. A "Rabbonus Brief"-ben lefektetett kötelességeket az új főrabbi nemcsak magévá tette, de meg is valósította.

A PÜSPÖK FOGATA, KÜLVONVONAT PÜSPÖKLADÁNYIG.

Szinte a legendák birodalmába tartozik az is a mai mérgezt atmoszférában, hogy a főrabbi ünnepélyes hovonulásához az akkori nagyváradi latin-szeriartárs katolikus püspök, a tudós Ipolyi Arnold kölcsönadta a hitközségnek dizshilóitját és az állomástól azon jött be az új főrabbi. A hitközség különben egy egész külvonvontat rendelt, amely előbement az új főrabbinak Püspökladányig, hogy minél ünnepélyesebben fogadják az új papot. Erdekes, hogy a "vonatkísérő kalauz" szerepét egy, már azóta jobb világba költözött tekintélyes polgár, Schwartz Antal vállalta.

Igy lett Fuchs Mór nagyváradi főrabbi, aki harminc éven át töltötte be ezt a tisztséget, mint a pulváriszuszának, a vallás főtérhelten nagy bajnokának mintaképe.

Fuchs Mór ilyen előzmények után foglalta el a nagyváradi főrabbi székét, amelynek dicsőségét szerzett messzi földön és nagy tekintélyt mindentel, amerre ismerték ezt a egyszerű zsidóságot és annak vezérét.

L. Z.

Színház, vagy cirkuszt!

Színház. Ezt a nevet viseli magán egy budapesti színházi lap. A III. évfolyam I. számának 54-ik oldalán van egy keresztrefnyé. A 15. függőleges kérdés ez: Piszkos faj...

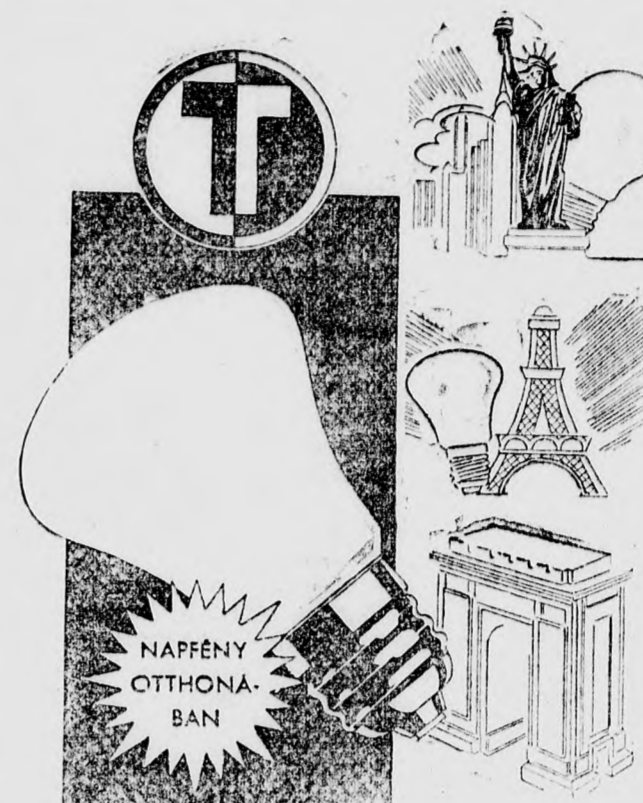
A válasz, illetoleg a megoldás: zsidó. És ebben a lapban zsidó kereskedők és gyárosok hirdetnek. Ezt a lapot zsidók olvassák Magyarországon. Szerencsére hozzáink, Romániába nem jut be az a nivós színházi lap. De elvégre igaza volt annak a miniszteri rendelkezésnek, amely Ince Sándor lapját megszüntette. Az rontotta a nép erkölcsét. Elvégre ebben az új színházi lapban nincsenek mélyen dekoltált hölgyek és léha mesék, ebben "komoly irodalom" van. Még a keresztrefnyé is egészen nivós.

Hogy is mondja? Piszkos faj! És rögtön megtáldalja minden értelmes keresztrefnyémegiejtő, hogy piszkos faj csak egy van a világon s ez mi vagyunk. Más "piszkos" nincsen. A cigány sem. Meg az afrikai néger vadtörzs sem. Egyáltalán ki is lehet piszkos? Csak az a faj, amely az egyedüli a világon, amely mindenütt saját rituális gőzfürdőt épít magának. Amely nem téri, hogy a kenyérré mondandó áldást ne kézmosás előzze meg. Amely vallás naponta a szászor való kézmosásit írja elő. Amely évezredek óta pontosan körülhatárolja a tisztaság fogalmát. De nekik Budapestben, a "Színház" szerkesztőségében "piszkos faj" vagyunk. Nem volna szebb, ha azt írta volna, a legüldözöttebb faj. Erre is mindenki kitalálta volna, hogy mi vagyunk. De akkor nem lehetett volna rögtön rajta. Már pedig a szükelméjük, a primitívek csak így tudják kiélni érzéseiket, ha azt látják, hogy mi "piszkosak" vagyunk. Viszont mi nyugodtan mondhatjuk erre, hogy pluj...

— Ujból Nyiri Jenő lett a temesvári hitközség elnöke. (Timisoara.) Elnök érdeklődés kísérte a temesvári hitközségi választásokat. Az egykori gyárvárosi és belvárosi hitközségekből ösztevérdő egyesült temesvári zsidó hitközség választotta meg elnökségét és választmányának negyvenegy tagját. Az összes listák hívei feltétlenül megegyeztek abban, hogy Nyiri Jenőnek változatlanul felajánlják az elnöki stallumot. Nyiri Jenő vezérigazgató hosszú évek óta tölti be az elnöki tisztelet s ezalatt az idő alatt az összes hitközségi irányzatok bizalmát megszerezte. Nyiri Jenő újráválasztása — s az a körülmény, hogy ezt a posztot újból elvállalta — komoly garancia arra nézve, hogy a hitközség hivatalának magasztalan fog állani s meg fog felelni a mai rendkívüli idők követelményeinek. Az alelnökök sorában újráválasztották erre a tisztségre dr Weisz Arturt, a hitközség szintén kibővült régi vezetőségét, míg új alelnökként dr Nobel Sándort, az erdélyi cionista élet ismertevű vezetőszemélyiségét és dr Böhm Árpádot választották meg. Az új választmányi tagok sorában szerepelnek: Adler István, dr Antal Imre, Baruch Izidor, Baruch Salamon, Berger Arnold, Borgida Ödön, Breuer Lajos, dr Eriker Ezekiel, dr Brück Fél, Deutsch Jakab, Fischer Mór, dr Gara Dávid, Goldstein Rudolf, Glück József, Hammer Jenő, Klein Adolf, Klein Imre, Kohn Ignác, dr Kun János, Löb Lajos, dr Ligeti Sámuel, dr Löfler Géza, Löw-Beer Béla, dr Naschitz Imre, Neumann Miksa, Ney Simon, dr Poláček Armin, Pollák Géza, Reiter Károly, Reményi Géza, dr Róth Dezső, Stornheim Marcell, Szenes Ernő, Temmer Jakab, dr Tenner Izidor, Tornóci Lajos, dr Ungár Adolf, Ungár Sándor, dr Vágó István, Weisz József, valamint Weisz Lajos.

A kolozsvári nyugati szeriartársu izr. hitközség újra dr Fischer Józsefet választotta meg elnökül. A kolozsvári nyugati szeriartársu hitközség vasárnap délelőtt tartotta meg tisztújító közgyűlését. Dr Balázs Endre választási bizottsági elnök nyitotta meg a közgyűlést, amely megalakítottak nyilvánította az új képviselőtestületet. Az elnök ezután bejelentette, hogy a közgyűlés feladata az új vezetőség megválasztása. Javaslatára a közgyűlés egyhangú felkiáltással újra dr Fischer Józsefet választotta meg a hitközség elnökének, aki ezalatt immár nyolcadszor tölti be ezt a tisztséget. A közgyűlés a nagyhatású elnöki székfoglaló után öttaga jelölőbizottságot küldött ki az új hitközségi vezetők és bizottsági tagok névsorának összeállítására. A jelölőbizottság névjegyzékét Klein Gyula terjesztette a közgyűlés elé, amely a következő tisztiakat és bizottsági tagokat választotta meg: Elnök: dr Fischer József. Alelnökök: Heves Vilmos, Rózsa Mór. Pénztáros: Berger Árpád. Ellenőr: Kelemen Bernát. Gazda: Farkas Ernő. Iskolaszéki elnök: Klein Gyula. Jogügyi biz.: elnök: dr Lusztig Jenő. Gazdasági biz.: elnök: Sipos Jenő. Kultur biz.: elnök: dr Vass Zoltán. Szeriartársügyi elnök: Katz Ignác. Eljárójár: Boschán Géza, Braunfeld Henry, Grünwald Géza, Mandula Jenő. Bizottságok: Adókiivető-bizottság: Boros Bernát, Ritók Lajos, dr Czitrom János, Benedek Sándor, Steiner János. Adó-

AMERIKÁBAN

a jó minőségű izzólámpák átlagos élettartama 750 óra

EUROPÁBAN —

1000 óra

A ROMÁNIÁBAN GYÁRTOTT

TUNGSTRAM KRYPTON

izzólámpák ÉLETTARTAMA — GAZDASÁGOS ÁRAMFOGYSZTÁS MELETT — szintén 1000 ÓRA.

felebbezési bizottság: Somogyi Miksa, Löb Béla, Hartmann Mihály. Számvizsgáló bizottság: Bilkey Adolf, Boros Samu, Zoltán Jenő. Szövetségi delegátusok: Klein Gyula, dr Spitzer József, Rózsa Mór. Szeriartársi bizottság: Boros Bernát, Löb Imre, Körsy Ákos, Vértés Ákos. Gazdasági bizottság: dr Erzmann Béla, Benedek Sándor, Weisz Jenő, Berkovits Imre, dr Abraham Lajos, Bender Sándor, Hoffmann Imre, Reich Jenő, Boros Samu, dr Loránd Mór. Jogügyi bizottság: dr Weisz Jenő, dr Spitzer József, dr Erzmann Béla, dr Kepes Imre, dr Szentiványi László, dr Róth Bódog, dr Schreiber István. Templomgondnokok: Stern Sámuel, Reimer Jónás, Blau Sándor, Rosenthal Simon. Iskolaszék: dr Simon Aladár, Heller Ferenc, Helmer Simon, Frits Albert, dr Neumann Jakab, Stern Sámuel, dr Weisz Jenő, dr Vass Zoltán, Löb Béla, Berkovits Imre. Kulturbizottság: dr Kepes Imre, dr Prinz Endre, Halmos István, Feuerlicht Andor, dr Márton Lajos, dr Weisz Jenő, dr Spitzer József, Boros Samu, Katz László. A tisztújító megválasztása és a közgyűlés berekesztése után az új vezetőség tisztelőg látogatást tett dr Weinberger Mózes főrabbinál.

min, ellenőr: Grósz Aladár, KKL biztos Klopót Izidorné, kulturreferensek dr Krausz Józsefné és dr Benjámin Lily, propagandavezető Fischer Jenőné, ifjusági referens Schwartz Ilona. Választmány: Abraham Sándorné, Benjámin Mártonné, Czitrom Jakabné, Farkas Hermanné, Fennichel Lászlóné, Feuerslein Samuné, dr Friedmann Ernőné, Horovitz Morné, Izák Benjáminné, Kaszner Gézné, László Jenőné, Vértés Albertné, Weisz Simonné, Ritter Morné.

— A szatmári Saar Hatorah egyesületben az új vezetőség megválasztása során egyhangulag Kamil Efraim furnir-nagykereskedőt választották elnökül. Gondnokok: Steinberger Simon, Poláček Mór. Pénztáros: Spitzer Dezső. Ellenőr: Csernák Jakab. Titkár: Taub Hugó. Előljáróság: Rozenberg Sámuel, Feier Ignác, Spiegel Dávid, Jakab Antal, Eisner Hermann, Róth Simon, Weisz Jenő, Linder Adolf, Elefánt Jakab, Guttmann Ignác, Katz Márton, Lebovits Lipót, Schön Adolf, Glück Sámuel, Weisz Salamon, Willinger Adolf, Goldstein Sámuel, Lusztig Dávid, Reich Sámuel, Rozenberg Vilmos, Klein Jenő, Eisler Márton, Lebovits Mór, Berger Mór, Löb Jada.

— A dicsésmúrtóni Wizo február 4-én este tartotta meg első tisztújító közgyűlését, melyen mint vendég a temesvári központ részéről Löb Erzsébet volt jelen. A közgyűlés elnöknek újra Karpj Henrikét választotta meg, míg Fennichel Lászlót, aki eddig is egyik irányítója volt a csoportnak, ügyvezető elnökülé. Alelnöknek Ince Pálné, míg a tisztikar többi tagjai a következők: Titkár Mózes Frida, jegyző Löb Teréz, pénztáros Grün Her-

Jó izület orib. kóser házikoszi kihirdásra is Berger bodegájában Timisoara IV. Preier 2.

New-York. — A Palesztinában született világhíró zsidó hegedűművész a newyorki Carnegie Hallban rendezett első hangversenyének bevételét a Jeruzsálemi zsidó zenekonzervatórium javára ajánlotta, amely tevékenység közepéurópai zsidó és nemzsidó menekülteket képez ki. Menuchimot erre Emil Hauser, a konzervatórium igazgatója kérte fel. Menuchim nemrégiben részvevő a palesztinai konzervatórium tisztségét amerikai barátainak ülésén. A női konferencia utáni munkások szakszervezetének elnöke, David Dubinsky közölte, hogy az általa vezetett szakszervezet 100.000 dollárral járul hozzá a palesztinai építőiparok amerikai akcióiához és 10.000 fontot adományoz a palesztinai munkásság alapjára.

Washington. — A DNB híradása szerint William Pellet, az amerikai ügyvezető elnökes festsza szervezetek vezérét, az északkarolinai hatóságok letartóztatták.

Zürich. — Az United Press értesülése szerint őrizetbe vették a Stettinben élő összes zsidókat, számszerint 8-9 százot, akiket ismeretlen helyre, valószínűleg a lublini körzetbe vittek. Az amerikai hírszolgálati ügynökség tudni véli, hogy eddig Bécsből és más városokból több, mint ezer zsidót toloncoltak át a lublini körzetbe.

London. — Sir John Anderson belügyminiszter az elsőhöz ülésén közölte, hogy az angol kormány határozata értelmében 1940 január elsejétől kezdődően havonta 27.000 fontot bocsátanak a menekültszolgálat rendelkezésére, ezenkívül szövezer fontot egy évenként az elmultró évi menekültszolgálati kiadásainak fedezésére.

Genova. — Broniszláv Hubermann világhíró hegedűművész Genovában halotta szállt, hogy Palesztinába utaztatók, ahol részvevő a palesztinai szimfonikus zenekar 8-ik hangversenyén. Hubermann egy hetet Egyiptomban tölt, ahol több koncertet ad. A palesztinai szimfonikus zenekar hatodik hangversenyét Mahler IV. szimfóniáját játszották a hecedők hangversenyén Mihail Taube vezénvél.

Jeruzsálem. — A jeruzsálemi zsidó hitközség új költségvetése 9300 fontot tesz ki. Ebből 2349 fontot szerez a fővárosból, 1274 fontot a közírázatás, 1000 fontot az iskolából, 900 fontot a társadalmi szolgálat, a kultuszadó behajtása 1043 fontot emészt fel. A költségvetés vitáiban a falozolók a hitközségi bevételek sürgős fokozásának szükségességét hangsúlyozták, hogy a hitközség eleget tudjon tenni egyre súlyosabbá váló kötelezettségeinek. A palesztinai kormány nagyszabású tervet dolgozott ki az ország erőfeszítésére. A terv megvalósítása helyenként már meg is kezdődött. Így Nablusz körzet főparancsnoka 20.000 fegyverrel osztott ki a körzet lakosságára közötti erődítés céljából.

Tel-Aviv. — Ezerkészség fiatal férfi és nő teletkezett szolidaritás a telavivi Vörös Művészek Dávid elsősegély szervezeténél. Az utonnan felmentéseket rendkívül tanfolyamokon képezik ki. A szervezet az elmúlt év folyamán 8744 esetben nyújtott elsősegélyt az 1938. évi 6531 és az 1937. évi 5785 esetet szemben. A szervezet ambulanciáját 1939 folyamán 5120 esetben vették igénybe, míg 1938 folyamán csak 3768 volt a kezelések száma. A telavivi elsősegélyközpont által kezelték száma 6218 személy, ami körülbelül kétezer növekedést mutat az előző évvel szemben. — A telavivi városvezetés legutóbbi ülésén bizottságot neveztek ki, amelyek feladata felőllőstést készíteni a város szeléről fővárosiának megválasztására vonatkozólag. A bizottság ugyanakkor 15 tagú tanácsot jelöl ki a helyi zsidóváros képviselői közül, akiknek hivatalos lesz kinevezni az új fővárost, Dr. Kovitz, aki Uj-Jeruzsálem fővárosi székében követte, felhívta magát erre a tisztségre. Minden valószínűség szerint őt választják meg Tel-Aviv szeléről fővárosiává.

Riga. — Ötvenhét éves korában meghalt Riga-ban Dr. Dubinszki, a lettországi zsidó körzet egyik legnépszerűbb alakja. Dr. Dubinszki sok éven keresztül eredményes tevékenységet fejtett ki az OZE zsidó egészségvédelmi szervezetben. Az elmúlt háború folyamán Dubinszki az OZE nevében megszervezte a délorszországi zsidó orvosi segélyszolgálatot. A háború után Dubinszki megalapította az OZE lettországi szeléről. Eredményes tevékenységet fejtett ki az ORT OZE szociális segélyszolgálati szervezetben is. Dubinszki halála mely gyászba borította az egész lett zsidóságot, amelynek egyik legkedveltebb és leendőszerebb alakja költözött el vele az évek során.

Palesztina legjelentősebb közel-keleti vásárlója Romániának. (București.) A Semnalul című lap cikket közöl „Románia és a Közelkelet” cím alatt, amelyben megállapítja, hogy az ország egyik legjelentősebb közel-keleti vásárlója Palesztina, amely évente körülbelül egymillió 300 ezer palesztinai font értékű árut vesz át Romániától, míg Romániának importja Palesztinából nem haladja meg az évi 200 ezer fontnyi értéket. A Romániában eszközölt vásárlásokon kívül Palesztina nagymértékben veszi igénybe a román hajózást is, úgy az áru, mint a személyszállítás terén. A lap tudni véli, hogy Románia és Palesztina között a közeljövőben még jobban el foglagnak mélyülni a kereskedelmi kapcsolatok, tekintettel a konjunktúrális helyzetre. Remélhető, hogy Palesztina révén Románia a Közelkelet többi országában is nagy tét fog hódítani az áruvitel tekintetében is. Így nagyon sokat ígérő lehetőségek mutatkoznak a romániai üvegáruknak Palesztinában való elhelyezésre.

A Makkabi Világszövetség bolíviai telepítési terve. A svájci Makkabi Szövetség közli: A Makkabi Sportvilágszövetség nagyszabású menekülti telepítési tervet akar megvalósítani Bolívia területén. A szövetség tárgyalásokat folytatott a bolíviai kormánnyal, amellyel sikerült elvi megegyezésre jutnia. A kormány hajlandó Varnes tartományban egy 15.200 hektár kiterjedésű, 440 méterrel a tenger színe fölött fekvő területet zsidó menekültek telelépítésének rendelkezésére bocsátani. Az egész területből körülbelül ötezer hektár föld állatlenyészésre és mezőgazdaságra alkalmas, a terület többi részét pedig erdő borítja. A mezőgazdaságra alkalmas területen cukornád, rizset, dohányt, olajbogyót és más trópusi növényeket lehet termelni. A területen 4800 telepes telelhet megélhetést, beleszámítva a kiskorukat is. A telepítésben való részvételben minden személynek 250 dollár kell rendelkeznie.

Elsődrendű husból készíti ort. kóser gyártmányait Rosenfeld & Meister hentesdru és szalámigyár. Csak ezen gyár áruai készülnek Spenber Dávid orth. főrabbi felügyelete alatt. A gyártmányok a főrabbi felügyelete alatt vannak ellátva. **Rosenfeld & Meister Braşov, Str. Regina Maria 8.**

Moratoriumot kérnek a palesztinai ültetvényesek. Zvi Butkovsky vezetése alatt közös zsidó és arab ültetvényes küldöttség keresse fel Sir Harold Mac Michael palesztinai főköormányzót, akinek emlékiratot nyújtott át. Az emlékiratban az ültetvényesek ismertetik követeléseiket. A delegáció kérte a főköormányzót, hogy támogassa az ültetvényeseknek moratoriumra irányuló kérését, valamint azt, hogy a kormány nyújtson minden dunam narancsos után 5 font kölcsönt az ültetvényeseknek. A küldöttség kifejtette a főköormányzó előtt, hogy a leghatásosabb támogatás, amelyet a kormány az ültetvényeseknek nyújthat az volna, ha megkönnyítenék a narancstermékek behajózását és feloldandák az Angliába irányuló kivételt a magas vámkötelezettség alól. Közölte a küldöttség a főköormányzóval azt is, hogy rövidesen közös arab-zsidó delegáció megy Londonba, amely előterjeszti a kormány előtt az ültetvényesek kívánságait. A főköormányzó válaszában felkérte az ültetvényesek szövetségét, hogy a tartozások moratoriumára vonatkozólag dolgozzanak ki részletes tervet, ugyancsak a kölcsönkérés ügyében is. Megígérte, hogy érintkezésbe lép a gyarmattalnyi miniszteriummal a küldöttség fogadását illetően.

S-U-M-O-R

HA KÉT KÉZZEL TARTJÁK A GYEPŐT...

Majcsika olvassa az újságban, hogy „a németek Lengyelországban még szorosabban fogják a gyepőt.”
— Mit gondolsz apukám — kérdezi kíváncsan — a kocsisok általában két kézzel fogják a gyepőt?
— Két kézzel, kislám, de miért kérdezed?
— Mert ha két kézzel tartják, akkor hála Istennek, leteszik az ostort.

AMI A BIBLIABÓL HIANYZIK.

Reb Arje borzasztó ellenséges viszonyban él Reb Kaiserrel. Ahol teheti, ellene tör. A rabbi, amikor tudomást szerez a dolgról, magához hívetja Reb Arjét és így szól hozzá:
— Miféle nem szeretted ezt a Kaisert? Nem tudod, hogy a Biblia szerint minden embert szeretni kell?
— Azt tudom, csak hogy mikor a Bibliát írták, még nem élt Reb Kaiser...

NAGYLELKŐ.

Reb Szrul álmodik. Álmában Reb Berl-nél van, aki már régtől fogva tartozk neki 1000 leffel. Szrul álmában rászól, hogy adja meg az 1000 lelt, de Berl csak ötszázat akar megadni.
— Nekem ezret adj, — ordítja Szrul.
— Nem adok csak ötöt, — ordítja vissza barátja. Szrul a nagy ordításon felébred, nézi a kezét és látja, hogy üres. Behunyja a szemét és szeliden így szól:
— Na jó, nem bánom, adj ötszázat.

MUNKAMEGOSZTÁS.

A szociáldemokraták meg akarják nyerni mozgalom számára egyik városka rabbiját is. Miután elmagyarázták neki, hogy miről van szó, a rabbi így szól:
— Nagyon szivesen részvevő a H mozgalomban, de a munkát meg kell osztanunk.
— Hogyan?
— Ti rávesztitek a gazdagokat, hogy adjanak és én ráveszem a szegényeket, hogy fogadják el.

SIRNI MI IS TUDUNK.

Két hercekdől beszélt, az egyik zsidó a vi-szonyokat, mire a másik így szól:
— Látod, én nem panaszkodhatom. Akármilyen rosszok is a viszonyok, az én kundschafjaim folyton nőnek.
— Hát mi árusz ki te?
— Gyermekruhákat.

MAI HÁBORU

Légyvédelmi riadó van egy francia kis városban. Az öreg házaspár levonul gázálarostul, mindenesül a boros-pincébe. Kint szólnak a légelhárító ütegek, motorzugás.
— Félzs a bombák zajától? — kérdezi a feleség.
— Dehogya. Hova is gondolsz. De rettenetesen félek az egerekől. Nézd ott is jön egy.

AZ EGÉSZSÉG JELE.

A remek mondásairól ismert Báron professzorhoz beállt egy vidéki zsidó azzal, hogy nagyon beteg, vizsgálja meg.
— Mi baj van? — kérdezte tőle a professzor.
— Tanár ur, kérem — nyugte a beteg —, azt én hamarjában el sem tudom mondani. A nyakamon van egy óriási furunkulus, a lábamon egy kelés, a gyomromban állandóan valami tompa fájdalmat érzek, a hátamban szúrás van, a fejem szédül és a bal karomat nehezen tudom emelni.
Baron összecsapta kezét és csodálkozva kiáltott fel:
— Mega órián igazán egészséges lehet, ha ezt a sok betegséget kibírja!

BUN DE IMPRIMAT.

„GRAFICA”, ORADEA

NÉPÜNK

Director și Șefredactor: Wasserstrom Sándor REVISTA EVREIASCĂ Redactor responsabil: Leitner Zoltán

Az érdek nem győzhet

az eszme fölött

Amikor előrdült az első lövés a német-lengyel határon, megszűnt az arab terror Palesztinában. Azt híhetnénk, hogy ez egyedül és kizárólag az arabok belátásán múlott. Holott sokkal többel jutult a nyugalom helyreállításához az az erőves hang, amelyet London cenzurál használt. A bit világhírtudalom kormányza a háboru ki-törésének pillanatában kijelentette az arabok vezetőinek, hogy „nem lúrt tovább” a randalizozást. A háboru tartama alatt semmi változás nem lesz az angolok Palesztina-politikájában, de követeli a teljes békét és nyugalmat. Ez a kijelentés az az elkövető rend és nyugalom, amely áldásosan előtörtte az ősi földet, bizonyítja azt, amit mi százszor ismételtünk a terror esztendei alatt. És pedig: hogyha az angolok akarják, egyetlen erőves gázslással nyugalom teremthető ott, ahol állandóan bomba robban és legyver dörög. S mi történt most? Igazolják az események e feltételezések. Az erőves hangnak meg lett az eredménye. Eke és nyugalom van nencsak Palesztinában, hanem fellegyelt az erőves hangra Damaskusban, Kairóban, Tripolisban, Mekkában és Bagdadban is.

dag arab ifjak szórakozás céljából, a széles balvárokon vígan tolonganak a zsidó tömegben és Petah Tikva, Rison le Cion és Ajule helységekből három év után újra megjelent az arab kereskedők tej- és zöldségárusok hada. Három évig nem mutatkoztak, inkább teljesen tönkrementek anyagilag, csak hogy visszatartsák magukat az arab terroristák haragjának hatásától.

A nagy arab és zsidó kibékülésnek fényvoldala mellett természetesen vannak árnyoldalai is. Nemrégiben az arab és zsidó narancstermelők közös értekezletet tartottak a közös helyzet miatt, amelyet a súlyos szállítási viszonyok okoztak és közös akciókat határoztak el. Ugyancsak az arab és zsidó háztulajdonosok is érdekeik védelmére közös platformot kerestek. Vége a nagy nemzeti fellángolásnak, mindkét részen és ami a legszomorubb, a zsidó munkaadók újra kezdi alkalmazni az olcsóbb arab munkaerőt.

Tizenöt ezer munkanélküli zsidó ténie-reg a városok utcáin és a pardsanimok mégis arab munkások iránt érdeklődnek. Feledve a sok mártír, feledve a legyeltel-nül kiöntött vért, mert a szent prófi érde-kében most az „olcsóbb munkaerő” elve kezd ujra diadalmaskodni. Ha a kibékület ez is elősegítené, ugy szemet lehetne

hunyni elől is, de itt jófellegott ma-gánérdekekről van szó. A Tőke és a Munka harca átvette utalmát a mostani szentnek hirdetet „nemzeti eszmények” fölött és az eredmény a Profit lesz, amely miatt leg-alább annyi vér folyt már a világtörténelem folyamán, mint a telkobábsolt nemzeti el-tolgultság miatt.

Az eddig á-erélyes angol kéz halt-ot parancsolt a terrornak. Ma ujra lyolhat a nyugodt építő munka, ha annak lehet ne-vezni azt, ami ma Jolyik világszerte a nagy háboru árnyékában. De az sem jó, ha léttlenül állanak munkáskezek — és a zsidó munkaadók felejtenek. Elvégre a történelmi materializmus szempontja sem szímentáltsák és ki tudja, nem-e fog ez testvérharcot kirobbantani a zsidó telepü-lés két nagy oszlálya között. Létezik ugyan egy zsidó egységfront és a Waad Leumi mindent elkövet, hogy applanálja az ellentéteket. De nagyon nehéz feladta van, mert a munkaadók mentáltsa régtóta olyan, hogy mindenkor tennen hirdeti a nacionalizmus eszméjét a „nemzetközi mun-kásság”-nak sokszor ortu alá dörgöli, hogy van az osztrájoellenfeletknél egy magasabb eszmény is és ez a nemzet egységének gon-dolata. Ebben igaz is van a munkaadók-nak, viszont ne ók legyenek az első, akik arculesapják az általuk eddig oly szentnek tartott gondolatot és egy olcsó arab kuil kedvéért otthagyják az „eszményt” és er-szenyűk szentségét mindenek fölé helye-zik. Ahelyett, hogy ók járnának elől jöpc-lákkal, inkább a „Iaszon” internacionaliz-musa nevében ott hagyják „döngeni” éhe-sen a palesztinai utcákon a dolgozni akaró crós zsidó munkáskezeket.

A palesztinai helyzet részjelensége ez, de bennünket közelről érdekel. Annál is inkább, mert az európai zsidóságnak még sok adni és kapnivalója van az ősi zsidó földtől.

Az új alkotmány második évfordulója

„Az új alkotmány a nemzeti követel-mények egészséges szükségleteiből fakad és az En és tanácsosaim lelkiismeretéből született meg, akik Felelhetően Szüleim mellett, a mai Románia megteremtői vol-tak. Az ország, amelyre rábízam, hogy általa ujjaszüléssék ezt az új Alkotmányt, nagy lelkesedéssel fogadta azt, ami örömmel töltötte el szívemet. En vagyok az első, aki hozzá vagyok fűzve és En leszek annak első őrzője, Népem javára.”

Igy szóló Ofoisága II. Károly kirá-lyunk február 27-én az ország népéhez, amikor második fordulója volt az új al-kotmány életbeléptetésének. Ebben a két-évből nagyot haladt az ország a fejlődés

utján. Rend és nyugalom honol az or-szágbán és Románia konszolidációja nem remélt tempóban haladt előre.

A zsidók is köszönettel és hálával gondolnak az elmúlt két év békés nyugalmára, amelyet bölcs uralkodónk előrelátó politikája és világszerte el-ismerett nagyvonalúsága teremtet meg számunkra is. Epen ezért az alkotmány-kihirdetés második fordulóján együtt ün-nepelt a zsidóság az uralkodó nemzettel és annak örömeiből maga is részt kért. Ez egyben ígért arra is, hogy a jövőben sem fog szünni egy pillanatra sem a zsi-dóság fidozatkészsége az ország tovább-fejletésének előmozdítására.